

POČIATKY ADVENTIZMU

Ondrej Balog

Teologický seminár CASD

SÁZAVA 2010

Práca študenta výberového modulu

ÚVOD

Prvoradý pohľad pri skúmaní dejín musíme upriamiť na Hospodinove rady, ktoré dával voľakedy Izraelským otcom pri výchove ich detí, k pretváraniu a formovaniu ich charakteru. Toto poverenie znelo:

" Keď sa Ťa bude voľakedy zajtra pýtať tvoj syn a povie: Aké sú to svedectvá, ustanovenia a súdy, ktoré Vám prikázal Hospodín, náš Boh? Vtedy povieš svojmu synovi: Boli sme sluhami faraónov v Egypte, a Hospodín nás vyviedol z Egypta silnou rukou. Hospodín dal znamenia a zázraky, veľké a zlé na Egypt, na faraóna a na celý jeho dom pred našimi očami, a nás vyviedol odtiaľ, aby nás doviedol sem dajúc nám zem, ktorú prisahal naším otcom. A Hospodín nám prikázal, aby sme činili všetky tieto ustanovenia bojac sa Hospodina, svojho Boha, nato, aby nám bolo dobre po všetky dni, a aby nás zachoval nažive, ako je tomu dnes. A budeme mať spravodlivosť, keď budeme ostríhať činiac každé toto prikázanie pred Hospodínom, svojim Bohom, tak ako nám to prikázal"

/5 Mojžišova 6.20-25/.

Táto úloha je nielen dejinnou udalosťou na rozprávanie, ale mala slúžiť na uchovanie udalosti a zázrakov, ktoré dostali od Hospodina, ale hlavne na zachovanie prísahy danej Hospodinovi, ktorá bola úzko spätá z ich vierou. Prakticky to znamenalo, že keď sa židovského chlapca spýtali na jeho vieru, tak vedel povedať nielen to, že je to tak napísané, ale vo svojej mysli a vo viere prežíval tieto udalosti. Takto sa jeho viera stavala živou a mal podiel aj on na udalostiach svojich predkov. Objasňujem myšlienku praktickým príkladom: Keď Izraelský pastier rozpráva o sobote, hovorí nielen to, že šesť dní tvoril Hospodín nebesia a zem a siedmy deň odpočinul, ale objasňuje a rozpráva o udalostiach spod vrchu Sinaj, o spečatení sobotného dňa pri stvorení, rozpráva aj o tom, že pre neho sobota nie je len dogmatickou pravdou, ale je takým nariadením, ktoré sám Boh pravidelnosťou padania manny zdôraznil pred celým jeho ľudom. Tí, ktorí ostali verný učeniu dogmatickej pravdy mohli zistiť skrze padanie manny Božiu zázračnú starostlivosť.

Pri pohľade na dejiny Izraelského ľudu, pri objektívnych argumentáciách boli prítomné aj subjektívne zážitky. Prvé smerovali k myšlienkovému porozumeniu a druhé k srdcu a k citovému zápalu. Tento cieľ nás vedie aj k poznaniu adventných dejín. Skúmame nielen dejinné udalosti, ale aj tie udalosti, ktoré tvorili dejiny. Skúmame aj ojedinelé učenia a ich odkrytie, ktoré si získali poznanie a pochopenie aj v iných cirkvách. V našom dogmatickom zriadení a prorockom pohľade skúmame aj tie skúsenosti, ktoré sa viažu k týmto poznatkom.

Keď prijmem výrok A. Vauchera, ktorý povedal: "Náboženstvo nemá len dejinné a doktrinálne hodnoty, ale má aj praktické a skúsenostné hodnoty", potom musíme zdôrazniť, že na poznaní pravd sa nepodieľajú iba jedinci, ale sa tvoria zo subjektívnych poznatkoch viacerých. Skúsenosti iba potvrdzujú daný poznatok. Samotne poznanie Boha a zázračné vedenie na chodníkovi života pôsobí skúsenosti jednotlivcov ako aj spoločné skúsenosti pre verné Božie deti. Keď tvrdíme s Francoisom Lemormantom "že v dejinách ľudstva sa vytvára zázračný plán spasenia a starostlivosti, ktorý cez stáročia a spoločenské systémy pravidelnosťou ide vpred, potom toto tvrdenie musíme obzvlášť zobrať do úvahy pri vývoji dejín Božieho ľudu. Na tomto základe dejiny a udalosti Božieho ľudu nie sú len od seba odlišné náhodné javy, ale sú to vopred určené konkrétne prorocké udalosti. Pisateľ dejín len pozbiera a opíše udalosti, ktoré sa stali, ale skutočné dejinné udalosti, sú životy ľudí, ktorí ich tvoria.

Keď skúmame dejiny našej cirkvi, nikdy ich nemôžeme oddeliť od plánu spasenia. Dejiny Božieho ľudu sa formovali cez stáročia. Podobne ako očka u reťaze nasledujú jedno za druhým a sú spolu spojené, tak nemôžeme oddeliť udalosti na zemi od udalostí nebeských. Nemôžeme zabudnúť na to, že plán spasenia vznikol v nebesiach, keby sa to nebolo stalo, tak neexistujú ani cirkevné dejiny. Aby sme týmto udalostiam dobré porozumeli a aby sme vedeli správne zužitkovať aj naše vlastné dejiny, musíme dobre poznať plán spasenia, ktorý sa realizuje vo vykúpení Božieho ľudu.

Dejiny ľudstva sú premenlivé. V dejinách Božieho ľudu, sa menia iba ľudia, dejiny ostávajú. Tieto dejiny sú jednoliate. Jednotlivé udalosti, konečný cieľ a naplnenie sú hotové v Božom spasiteľskom pláne. Len v tom sa menia, že v prežívaní prítomnosti naplňujú svoj zámer. Pri tvorení dejín sa ľudia stávajú dôležitými, osožnými a sú ich súčasťou, pokiaľ držia krok so zjaveniami a obsahom poslania, s prítomnou pravdou v danej dobe a prispôbia sa Božiemu progresívnemu plánu spasenia a pokiaľ držia krok s úsekom dejín vymeraným pre daný čas. Ten kto to pochopí a jasne vidí cieľ, pre neho nie je iná cesta iba Kristus a cirkev a tí dva sú jedno.

Pri vypracovávaní tejto práce tak učitelia, ako aj žiaci musia mať na pamäti dve myšlienky:

1. Našou úlohou je, aby sme sa stali takými adventistickými hlásateľmi pravdy, ktorí ponosú ďalej prácu našich predkov, ktorí budú verní Pánu Bohu v práci ktorú činia. Ktorí v spoločnosti svedomito vykonávajú im zverenú úlohu a chvália pána Boha. Starí priekopníci opustili trať. Kde sú tí, ktorí obsadia ich miesta? Ako stojíme s výchovou mladej generácie? Obrátia sa k pánu Bohu? To sú otázky, na ktoré môžeme odpovedať len vlastným životom. Dejiny nám otázky dávajú, ale na nich dostaneme odpovede najmä v dejinách nasledujúcich, lebo iba v nich sú zodpovedané otázky starostlivého človeka.

2. Nech žije v nás plnosť svedectva a nádeje z predchádzajúcich dejín. Nech sme naplnení zistenými skutočnosťami z predchádzajúceho Božieho vedenia. Nech Boží Duch rozhojní v nás živú vieru a dôveru v Božiu moc aj v nasledujúcich rokoch aby sme boli nájdení verní pri nastavujúcich slávnych udalostiach.

Počiatky adventizmu, misionári a ich úloha vo svete

"Keď nezabudneme ako nás Pán viedol v minulosti, nemáme sa čo obávať budúcnosti".

E. G. Whiteová

Dôvod prečo som si zvolil k hlbšiemu štúdiu počiatky adventizmu je ten, že mám rád dejiny všeobecne, no najmä cirkevné dejiny. Som treťou generáciou Adventistov siedmeho dňa v našej rodine. Moje deti sú štvrtou a modlím sa k Pánovi, aby moje vnúčatá, /poniektoré budú zanedlho dospelé/ boli pokračovateľmi adventného rodu, napriek tomu, že sa nepriateľ všemožne snaží zahubiť dielo, ktoré náš Pán v nás začal a pevne verím, že aj dokoná ku dňu jeho príchodu. Môj dedko sa narodil v roku 1884 v Sedmohrádzku terajšie územie Rumunsko. Pravdu prijal v prelome 19. storočia, od priekopníkov adventného hnutia, ktorí v tom čase navštevovali Rumunsko. Vyučoval ho biblický pracovník br. Tenteš, ktorý bol pomocníkom brata Huenergardta pri evanjelizácii v Brašove a vo Fogaraši. Dedko s manželkou bývali v Nemeckej dedine Prejmer, ktorú navštevoval brat Conradi. V dome mojich starých rodičov bol založený zbor nemecký hovoriacich členov.

- prehľad adventného očakávania od doby apoštolov až do začiatku 19. storočia

Očakávania druhého príchodu Ježiša Krista vo všetkých dobách sa zakladalo na mnohých zaslúbeniach písma /Ján 14.3, Lukáš 21.27-28, Skutky 1.9-11, 1. Tesaloničanom 4.16-18, Zjavenie 1.7, 22.20/. Tieto zaslúbenia hovoria nielen o druhom príchode Pána, ale taktiež o Božom kráľovstve, ktoré zjavením Ježiša Krista nadobúda viditeľnú podobu /Daniel 2.44, Matúš 25.34 a 6.10/. Adventná nádej a nádej na Božie kráľovstvo, patrí neoddeliteľne k sebe. Napäté očakávanie, ktorým sa vyznačovala cirkev Ježiša Krista v apoštolskej dobe, v nasledujúcich dvoch storočiach silne ochablo, takže okolo roku 400 po Kristu, bola adventná nádej z oficiálnej cirkvi celkom vytlačená. Až v 18.-19. storočí v dôsledku hlbšieho štúdia prorockého slova, predovšetkým knihy Daniel a Zjavenie nastáva oživenie očakávania druhého príchodu /parúzie/ Ježiša Krista. To dalo podnet k zvestovaniu adventného posolstva, ktoré predpovedal Pán Ježiš u Matúša 24.14.

Prebudenie adventnej nádeje, sa nedialo náhodou. Vzniklo z hlbšieho bádania Biblických prorociev. Adventné prebudenie v 19. storočí predchádzalo štúdium a poznanie eschatologických prorociev. Vo svetle prorockého slova, kresťania poznali dobu v ktorej žijú. Ako v prípade Jána Krstiteľa /Matúš 3.2/, aj na konci času má byť tento časový prvok rozhodujúci pre intenzitu prebudeneckého signálu /Zjavenie 14.7 "...lebo prišla hodina jeho súdu"/.

-korene historického výkladu prorocvá vychádzajú z neskorého stredoveku

Stredoveká cirkev, nemala žiadnu adventnú nádej. Boli to len rôzne okolnosti, ako napr. vpád Turkov do Európy, rozšírenie mórovej epidémie a predovšetkým beznádejná sociálna situácia, ktorá vyvolala v ľuďoch predtuchu blížiaceho sa posledného súdu. Biblické učenie o druhom advente ožilo len po prekonaní zduchovňujúceho výkladu Augustína. Kde ranno cirkevné očakávanie budúceho Božieho kráľovstva našlo svoje pokračovanie v historickom výklade prorocvá. Historický alebo cirkevný dejinný výklad je kľúčom k pochopeniu Biblického prorocvá, pretože v celom písme ide vlastne o dejinné myslenie, zamerané na posledný cieľ. Historický výklad má tieto hlavné znaky:

- prorocvá Daniel a Zjavenie sa rozumejú, ako prorocký náčrt dejín Kristovej cirkvi
- naplnenie týchto prorociev sa deje v celom kresťanskom veku až po druhý advent a budúce kráľovstvo Božie
- na počítanie prorockých časových úsekov sa používa princíp rok za deň
- pápežstvo je Biblický antikrist.

Za zakladateľa historického výkladu, je treba pokladať opáta cisterianského kláštora v Kalabri, Joachima z Floris. On ako prvý vysvetľuje 1260 dní, ako roky a pre rok 1260 očakával vpád nového veku s predbežnou vládou mníchov. Namiesto tzv. "triumfujúcej cirkvi" podľa Augustínovej teórie, po ktorej v neskorom stredoveku bola sotva nejaká stopa, Joachim a jeho prívrženci očakávali "čistú cirkev". Dvadsaťpäť rokov po Joachimovej smrti, arcibiskup Eberhard II. zo Salzburgu, označoval pápežstvo, ako malý roh z Daniela 7. On prvý postrehol v pápežstve antikrista. V priebehu niekoľkých rokov po Joachimovej smrti, aplikovali iní spisovatelia zásadu rok za deň, na dni 1290, 1335, 2300. Nám prvý známy vykladač, ktorý 2300 večerov a rán počítal približne správne, bol kardinál a biskup z Bixenu, Mikuláš Kusanský /Cusanus/. Podľa jeho chápania mal tento najväčší prorocký časový reťaz siahať od roku Danielovho videnia /kapitola.8/, až po rok 1750 po Kristu. Pre tento čas očakával oživenie cirkvi. Pritom deň druhého adventu ostáva neznámy.

V reformačných cirkvách nedošlo k oživeniu adventnej nádeje. Luther bol presvedčený o blízkom príchode Ježiša Krista. Ako väčšina jeho súčasníkov, vzťahoval štyri svetové ríše z Daniela na Babylon, Médo - Persko, Grécko a Rím.

Svoju vlastnú dobu videl znázornenú v nohách a prstoch sochy. Veril, že súdny deň nastane skôr, než dokončí preklad písma. Svoje osobné očakávanie adventu sa neodvážil tlmočiť cirkvi. Čím viac sa reformácia stávala závislou od štátu, tým viac sa dostávala na okraj skupiny očakávajúcej tisícročie "čistej cirkvi". V nasledujúcom období očakávanie príchodu Pána živorilo len na okraji cirkvi a obmedzovalo sa len na niekoľko čudákov.

Podľa Matúša 24 kap. a Skutkov 1.6-8, sa má pred druhým príchodom Kristovým zvestovať evanjelium do všetkých končín sveta, tak to predpovedá vykupiteľský Boží plán. Podľa Daniela 12.4, mali mnohí ľudia v "čase konca" skúmať Danielovu knihu a malo sa rozmnožiť poznanie dosiaľ nepochopených prorociev.

Zaujímavosťou je, že od 17. storočia sa začína zaujímať o proroctvo z Daniela a Zjavenia veľký počet teológov a učencov. Mnohé publikácie až do polovice 19. storočia, v Európe ako aj v Amerike boli zamerané na druhý príchod Ježiša Krista. Títo ľudia nezávisle na sebe študovali proroctvá a dospeli približne k rovnakým názorom. Je teda jasné, že podobne ako pri reformátoroch, aj teraz ich viedol Duch Boží. Z mnohých bádateľov spomenieme aspoň niektorých. V Anglicku to bol Jozef Mede, Izák Newton, v Nemecku Johan Albrecht Bengel - zakladateľ wurtemberského pietizmu. Zvláštny význam v prorockom výklade mal farár Johann Philipp Petri zo Seckbachu nad Mohanom. Už v roku 1768 ako prvý postrehol súvislosť medzi 2300 rokmi a 70 týždňami, a taktiež aj to, že obidva časové obdobia majú spoločný začiatok, a to rok 483 pred Kristovým krstom, čo je rok 30 po Kristu. Takto mohol určiť správny koniec 2300 rokov na rok 1847, pričom nepočítal s tým, že v tento rok nastane druhý príchod Kristov. Chápal, že tento príde až po uplynutí všetkých prorockých časových údajov. Mede a Petri boli premilenistami spolu s mnohými inými bádateľmi prorockého slova. Založili základ mocného adventného očakávania začiatkom 19. storočia.

Na základe hlbšieho Biblického bádania nastalo oživenie premilenizmu v starom aj novom svete. Tým, sa druhý príchod Ježiša Krista dostal pred tisícročie a do bezprostrednej blízkosti. Tento premilenizmus však mal v Európe trochu odlišné črty, ako v severnej Amerike. V Anglicku boli predstaviteľmi "literisti", ktorí vykladali proroctvá doslovne. V Severnej Amerike to boli "milleristi" alebo "adventisti". Cirkev adventistov siedmeho dňa má svoje korene v pietizme. Prebudenie z 18 - tého a začiatku 19 - tého storočia prebiehalo v Amerike oveľa búrlivejšie ako v protestantských zemiach Európy. Severná Amerika prežila tri veľké prebudenecké hnutia.

Prvé v roku 1734, ktoré viedlo k silnému rozmachu denominácií, predovšetkým babtistov. Druhé prebiehalo od roku 1799 a bolo prevažne metodistické. Tretia vlna prebiehala v rokoch 1840 –1844 a bola výslovne "adventným hnutím", ktoré bolo pomenované po svojom zakladateľovi babtistickom kazateľovi Villiamovi Millerovi /1782 - 1849/, "Millerovým hnutím". Po jeho zániku, začala z jeho zostatkov vznikať cirkev Adventistov siedmeho dňa. Tomuto začiatku neporozumieme bez určitej znalosti teológie a priebehu Millerovho hnutia.

- adventné prebudenie milleristi /v krátkosti /

Krátko o Millerovi. Vyrástal ako syn farmára vo veriacej rodine v dome Low Hamptone v štáte New York. Hnaný silnou túžbou po poznaní si osvojil pozoruhodné Biblické a dejepisné vedomosti. Veľmi rád čítal, starý otec bol baptistický kazateľ, Viliama viedli k čestnosti, úcte a vernosti. Mal všetky predpoklady k duchovnej činnosti. Jeho manželka mu bola taktiež veľkou oporou. Vzťah s deistami mu na krátky čas určil iné nasmerovanie jeho života. Stratil dôveru v Bibliu a obrátil sa k spisom Voltaira a k iným filozofom. Nakoniec sa stal policajným prefektom a mierovým sudcom vo vojne medzi Amerikou a Anglickom. Po vojne v roku 1816 prevzal farmu po nebohom otcovi. Následne zažil skúsenosť obrátenia a stal sa členom miestneho baptistického zboru. Pravidelne začal študovať Bibliu a v neprítomnosti kazateľa predčítaval v zbore. Svoj život však nepovažoval za šťastný, nakoľko ešte nespoznal tajomstvo viery. Jedného dňa pri predčítavaní ho zasiahol Duch Svätý a nebol schopný pokračovať. Otvoril sa mu duchovný zrak. Biblia sa stala nádherou a v Ježišovi spoznal priateľa. Písmo, ktoré bolo predtým tmavé a protichodné, sa zrazu stalo svetlom jeho chodníkom a sviecou jeho nohe /Žalm 119.105/. Jeho pozornosť ako učiteľa milénia sa sústredila na Daniela 8.14, predpovedané poslanstvo o 2300 večeroch a ránoch.

Po dlhom boji vnútorného človeka, konečne v sobotu ráno 13.08.1831, sľúbil Pánovi, že je pripravený verejne kázať, ak ho Pán na túto službu povolá. Nepočítal však s tým, že mu Pán Boh tak rýchlo odpovie. Na jeho úprimnú modlitbu dostal behom pol hodiny odpoveď. Došiel jeho synovec z asi 25 kilometrovej vzdialenosti z baptistického zboru s prosbou, aby v neprítomnosti kazateľa poslúžil Božím Slovom. V prvej chvíli sa zľakol a chcel svoj sľub Pánovi odvolať, ale na základe pôsobenia Duchu Svätého sa rozhodol prijať pozvanie a na základe doterajších poznatkov z Božieho Slova odslúžil svoje prvé kázanie o druhom príchode Pána Ježiša. Tak sa začalo "Veľké adventné hnutie"...

Miller aby mohol odpovedať svojim kritický osvietením priateľom, začal systematický študovať Písmo. Dal sa viesť zásadou, že Písmo sa vysvetľuje samo a treba ho predovšetkým chápať doslovne, pokiaľ súvislosť jednoznačne nevyžaduje symbolický výklad. Pri štúdiu ho upútalo prorockto z Daniela a Zjavenia týkajúce sa konca času. Pri štúdiu došiel k prorockým poznatkom, ktoré sa mali neskôr stať teologickým základom adventného prebudenia v severnej Amerike. V roku 1818 po dvojročnom intenzívnom štúdiu, bol presvedčený, že existuje dvanásť bodov, v ktorých sa odkláňa od populárnej cirkevnej domnienky:

- populárny názor o pozemskom tisícročnom kráľovstve pred druhým príchodom Pána a koncom nášho veku je klamný
- učenie o návrate Židov do Palestíny je nebiblické
- Ježiš sa vráti osobne v doprovode anjelov
- Božie kráľovstvo bude zriadené pri jeho príchode
- zem bude zničená ohňom

- nová zem vznikne z popolu starej zeme
- spravodlivý vstanú z mŕtvych pri Ježišovom druhom príchode
- bezbožní budú vzkriesení až na začiatku tisícročia
- pápežský malý roh bude zničený pri druhom príchode
- žijeme v poslednej fáze prorockého náčrtu z Daniela druhej kapitoly
- všetky prorocké obdobie napr. 70 týždňov, 1260 dní a iné časové údaje, treba počítať podľa zásady rok za deň
- 2300 dní - rokov, siahajúcich od roku 457 pred Kristom až po 1843, predstavuje vrchol prorocká a ľudských dejín a Ježiš sa vráti v židovskom roku 1843 alebo pred ním

V tomto období bola protestantská väčšina v Severnej Amerike voči druhému adventu buď ľahostajná, alebo ho očakávali až po tisícročnom období pokoja, blahobytu, ľudského pokroku, svetového rozmachu kresťanstva a duchovnej vlády Krista.

Z **prvého bodu** je jasné, že Miller na rozdiel od rozšíreného postmilenistického zduchovňovania milénia, zastával premilenizmus. Tým sa mu parúzia druhého príchodu Ježiša Krista dostala do bezprostrednej blízkosti.

Z **druhého bodu** vyplýva, že Miller odmietal doslovne chápanie premilenistických Anglických literatistov, ktorí po druhom advente očakávali podrobne naplnenie starozákonných prorockiev ohľadom pozemskej vlády Izraela nad hriešnymi národmi.

Z **ďalšieho bodu** vyplýva, že Miller sa líši od vykladačov svojej doby v otázke povahy budúceho Božieho kráľovstva. S druhým príchodom Ježiša Krista, očakáva zánik tohto sveta ohňom a začiatok večného kráľovstva svätých na obnovenej zemi.

V **posledných bodoch** poznávame jeho prorocký výklad. Štúdium prorockej literatúry z mnohých zemí nám umožňuje poznať, že pred Millerom bolo mnoho vykladačov predstaviteľmi historického výkladu prorockej reťaze z Daniela a zo Zjavenia, a že v rokoch 1843 -1844, alebo 1847, videli koniec 2300 denného obdobia. Bez toho aby Miller poznal ich výklad, dospel k rovnakému, alebo podobnému výsledku, k mylnému záveru, že na konci tohto obdobia očakával Kristov príchod. K tomu výsledku dospel preto, lebo pod menom "svätyňa", z /Daniela 8.14/, ktorá mala byť očistená od hriechov, chápala zem. Závažný rozdiel od vtedajších cirkvi spočíval nie v "stanovenom čase", ale v Millerovom premilenizme. V tom spočívali aj neskoršie výmeny názorov.

V Millerovej prednáškovej činnosti od roku 1840 vzniklo interkonfesijné prebudenecké hnutie, spočívajúce v pribúdaní duchovných a kazateľov rôznych denominácií, ktorí ako Millerovi spolupracovníci prinášali adventnú zvesť do veľkých miest Severnej Ameriky. Do tejto doby Miller pracoval prevažne sám, a vo veľkých mestách nekázal. Jeho najbližším spolupracovníkom sa stal kazateľ zvaný "Christian Connexion" Joshua V. Himes z Bostonu, ktorý mu ponúkol svoje organizačné a spisovateľské schopnosti v záujme rozšírenia adventného posolstva. Vo februári 1840 začali vydávať časopis "The sing of the time" /Znamenie doby/, ktorý sa v nasledujúcom období stal významným časopisom tohto hnutia.

Roky 1840 -1842 sa vyznačujú tzv. Generálnymi konferenciami, ktoré mali slúžiť predovšetkým ku koordináciám a schváleniu pracovných metód, stále väčšieho počtu spolupracovníkov. Oficiálne vyhlásenie Generálnej konferencie predstavovalo pre budúcnosť rozhodujúce smernice Millerovho hnutia. Počet kazateľov zvestujúcich blízky príchod Kristov stále rástol. Podobne ako Miller, mali vo veľkých a malých mestách série prednášok. V tomto čase vydávali denník "Polnočné volanie". V zime 1842 - 1843 sa po prvý krát mnohí Milleroví kazatelia vydali na cestu krajinou aby zvestovali evanjelium. Medzi nimi nachádzame už mená ako napr. J. Bates a J. White.

Vrcholom adventného hnutia po vzore metodistov bolo táborové zhromaždenie v rokoch 1842 - 1844, počet zhromaždených v týchto táboroch bol 4 – 10 tisíc v niektorých prípadoch až 15 tisíc ľudí. Účastníci boli nazývaní adventisti, pričom išlo o adventistov prvého dňa. V týchto zhromaždeniach bol poriadok a obetavosť. Mnohí predali svoje pozemky a farmy, aby mohli podporiť zvestovanie druhého adventu. Počet tých, ktorých adventné myšlienky viac-menej uchvátili sa odhaduje približne na jeden milión.

Keď si uvedomíme, že v roku 1840 bolo v USA 17 miliónov obyvateľov, potom išlo o pozoruhodné hnutie. Na základe podobenstva z Matúša 15.6; označili milleristi hnutie z rokov 1840-1844 "polnočným volaním".

Čím viac sa hnutie šírilo, tým jasnejší bol odpor cirkví. Tento odpor sa menej zameriaval proti stanoveniu určeného času. Viac bol zameraný proti učeniu o blízkom Kristovom príchode a proti premilenizmu milleristov.

Rastúci tlak na adventistov v cirkvách nakoniec viedol k ich odlúčeniu. V lete 1843 metodisti vylúčili milleristov zo svojich zborov. Protest predných adventných kazateľov zostal márný. V lete roku 1844 bolo 50 - 100 tisíc adventistov mimo cirkví. Po známom sklamaní z októbra toho roku sa rozdelili na tri skupiny. Prvá skupina Albany hovorili, že sa zmýlili vo vyrátaní času a preto Pán neprišiel. Držali sa zásady rok za deň, neverili však, že 2300 večerov a rán sa skončilo v roku 1844.

Druhý príchod Pána by mal nastať za niekoľko málo rokov. Dvere milosti mali byť ešte otvorené a prednášková činnosť by mala opäť začať. Druhá skupina - Spiritualisti tvorili malú okrajovo orientovanú skupinu, ktorá upadla do fanatizmu a za niekoľko rokov zanikla. Ich v stúpenci zastávali názor, že vypočítaný čas bol správny, že rok 1844 bol naplnením Biblického proroctva a že druhý advent sa uskutočnil. Tvrdili, že Kristus prišiel nie osobne a viditeľne, ale "duchovne" v osobe svojich svätých, a že dvere milosti sa navždy zatvorili.

Podľa učenia Jozefa Turnera jedného z ich vodcov, sobotné tisícročie už začalo a svätý by už nemali pracovať a nemôžu už ani hrešiť. S. Snow, ktorý bol s Turnerom spojený, upadol do krajnej predstavy, že je prorokom Eliášom. Turner a Snow neprijali učenie o siedmom dni - o sobote. Okrem skupiny Albany a Spiritualistov vznikla tretia menšia skupina, ktorých najcharakteristickejšou známkou bolo uznávanie siedmeho dňa týždňa t.j. soboty. Títo sobotu svätiaci adventisti ku ktorým patrili J. Bates a J. White videli chybu nie v počítaní, ale v očakávaní udalosti. Na rozdiel od spiritualistov verili v osobný skutočný druhý advent. Zavrhovali však tvrdenie skupiny Albany, podľa ktorých sa 2300 ročné obdobie v roku 1844 ešte neskončilo. Prijali Edsonove poznanie o očisťovaní nebeskej svätyne, ako vysvetlenie sklamania.

Takto sa vytvorila nová fáza kňazskej služby Ježiša, a záchrany ľudí a prekonal sa predstava zatvorených dverí. Táto skupina tvorila jadro neskoršej pospolitosti adventistov siedmeho dňa. Je jasné, že Miller nebol ani zakladateľom adventistov siedmeho dňa, a že nie je možné stotožňovať Millerovo hnutie s cirkvou adventistov siedmeho dňa. Naproti tomu však nie je možné prehliadnuť silné vzťahy medzi obidvoma hnutiami.

Adventisti siedmeho dňa, sa pokladajú za nasledovníkov Millerovho hnutia. Na rozdiel od skupiny Albany, prevzali z Millerovho hnutia podstatné prorocké výklady, kde bolo treba, tam ich upravovali a ďalej rozvíjali:

- prevzali Millerov premilenizmus s tým, že zem bude obnovená až na konci tisícročia
- od istej menšiny Milleristov prevzali názor odmietajúci učenie o nesmrteľnosti duše
- sklamanie vysvetľovali tým, že "očisťovanie svätyně" neznamená koniec nebeskej zmierujúcej služby Ježiša, ale že v roku 1844 začal nový úsek to je záverečná fáza prostredníckej služby Ježiša Krista
- verili, že v trojanjelskom posolstve je zahrnuté aj zvestovanie soboty

Učenie Millerovho hnutia, je teda pozadím viacerých vieroučných bodov cirkvi adventistov s. d. Význam Millerovho hnutia pre cirkev adventistov s. d. je možné prirovnať k nosnej rakete, ktorá vynáša kozmické teleso do patričnej výšky. Len čo sa teleso od nej odpojí a ďalej sleduje svoj cieľ, nosná raketa padá späť do atmosféry a zhorí. Podobne aj ďalej sa rozvíjajúca adventná cirkev, opustila Millerovo hnutie, len čo splnilo svoje určené poslanie.

- dejiny cirkvi adventistov siedmeho dňa

Vznik cirkvi adventistov siedmeho dňa nie je možné prisudzovať jednej osobe. Stalo sa to skôr v spolupráci skupiny mužov, z ktorých jednotlivci boli už činní v Millerovom hnutí. Za vlastný dátum založenia tohto spoločenstva sa považuje rok 1863, keď mladá cirkev mala svoju prvú Generálnu konferenciu. Touto rozhodujúcou ústavodarnou konferenciou vrcholil takmer dva desaťročia trvajúci formačný proces, ktorý začal bezprostredne po veľkom sklamaní v roku 1844. V tejto fáze je nutné rozlišovať dva úseky.

Po skúsenostiach sklamania išlo predovšetkým o nájdenie odpovedí z Písma, na otvorené otázky vierouky nastolené Millerovým hnutím. V rokoch 1844 - 1850, usmerňovali vieroučné diskúzie k určitému záveru a súčasne navždy zjednotili rozptýlené skupiny adventistov svätiacich sobotu. Neskôr začala väčšia misijná činnosť a vážavé budovanie určitej cirkevnej organizácie. To sa stalo približne v rokoch 1850 -1863. Názov "Adventisti siedmeho dňa" vznikol v päťdesiatich rokoch a oficiálne sa začal používať v roku 1861. Na sklonku roku 1844 vznikli v troch rôznych štátoch USA tri výrazné učenia, ktorými sa mala vyznačovať skupina sobotných adventistov.

Prvé tzv. učenie o **svätyni**, pojednávajúce o záverečnej službe nášho nebeského Veľkňaza a dávajúce nový význam posolstvu "prišla hodina jeho súdu".

Druhé je **zachovávanie soboty**, siedmeho dňa týždňa, na základe štvrtého prikázania Desatora.

Tretie je **prorocký dar**, ktorý sa prejavil vo videniach E. G. Harmonovej - Whiteovej, a bol rozpoznávaný ako svedectvo Ježišovo, ktoré sa malo obzvlášť prejavovať v cirkvi poslednej doby. Vtedajší adventisti veľmi skoro pochopili, úzky vzťah týchto troch náuk k prorockým základom adventného hnutia z roku 1844. Pán Boh v Biblických dobách oznamoval svoje posolstvo prorokom prostredníctvom snov a videní /4 Mojžišova 12.6/. Taktiež po uzatvorení kánonu Písma t.j. v po biblickom čase, mal Pán cirkvi otvorenú cestu okrem písaného slova, priamo oslovovať svoju cirkev prostredníctvom daru prorocstva. Podľa Zjavenia 12.7, sa to malo diať zvlášť v poslednej dobe a malo to byť znamením "cirkvi ostatkov".

Malá skupina ľudí pod vedením J. Batesa a J. Whitea, ktorí pri skúmaní Písma zistili nezrovnalosti s niektorými vieroučnými bodmi Milleristov napr. určovaním prorockého času druhého príchodu Ježiša Krista a iné, sa na základe rôznych názorov na dané body učenia rozhodla odčleniť od Millerovho hnutia. Pán Boh prostredníctvom snov a videní E. G. Harmonovej potvrdzoval pravdivosť ich chápania a výkladu prorociev. Najmä zachovávanie soboty sa čoskoro stalo zjednocujúcim putom určitého počtu adventistov. Sobotné konferencie sa stali vieroučným základom budúcej cirkvi. Pri týchto konferenciách účastníci dôkladne skúmali biblické učenie. Význam spočíval v tom, že došlo k zjednoteniu v najdôležitejších náukách, čím sa mala neskôr vyznačovať cirkev adventistov siedmeho dňa.

Po uzavretí manželstva E.G. Harmonovej a J. Whitea, sa Whiteovci rozhodli zhromaždiť "rozprchnuté stádo" sklamaných adventistov bývalého Millerovho hnutia. Vzhľadom ku svojim skromným finančným pomerom sa rozhodli obmedziť svoju činnosť na štát Maine. Keď však bolo pozvanie sobotných adventistov z iných štátov stále naliehavejšie, uvedomili si, že ich tam volá Boh. V roku 1848 podnikli teda ďalšie cesty k stretnutiam na konferenciách. Sobotné konferencie vyjasňovali odlišné nauky budúcej cirkvi adventistov siedmeho dňa. Pre veľké rozdielnosti sa na nalievajú radu E. G. Whiteovej rozhodli nepodstatné otázky nechať bokom a zaoberať sa iba zásadnými vieroučnými otázkami. Na základe celej rady sobotných konferencií sa dosiahlo jednoty v týchto bodoch:

- druhý príchod je skorá nastávajúca a premilenijná udalosť
- prorocké časové predpovede a časový úsek z Daniela a Zjavenia
- človek nemá žiadnu nesmrteľnú dušu, ale nesmrteľnosť dostane až pri Ježišovom príchode
- nebeská svätyňa a dve fázy Ježišovej zmierujúcej služby
- sobota
- dar prorocťva
- trojanjelské posolstvo vrátane symbolov zo Zjavenia 13. a posledné rany

Vieroučné body, prediskutované na sobotných konferenciách, predstavujú tie body učenia, ktorými sa adventisti s. d. líšia od ostatných kresťanov. J. White nazýval súhrn týchto náuk "prítomnou pravdou", čím vyzdvihol ich hodnotu pre posledný čas.

- ochota a zanietenosť ranných adventistov po Generálnej konferencii k šíreniu posolstva do celého sveta /stručne/

Sobotní adventisti po vyjasnení vieroučných bodoch poznali nové misijné poslanie a to: "zvestovanie trojanjelského posolstva". V päťdesiatich rokoch sa preto začala živá misijná činnosť. Začínalo sa evanjelizáciami pri ktorých sa používali stany, tým sa začal rozmach adventistickej skupiny. Rýchly rast a vzrastajúci počet členov, priniesol so sebou celú radu organizačných otázok. Niektoré skupiny sobotných adventistov kládli silný odpor proti akejkoľvek organizačnej forme, so zdôvodnením, že Boh v období Millerovho hnutia vyviedol svoj ľud z Babylona. Títo ľudia už zakúsili, ako sa cirkevná organizácia použila ako mocenský prostriedok proti adventným veriacim a preto mali obavy z organizačnej formy. Stanovisko, že organizácia je babylon, bolo pri vzrastajúcom počte sobotných adventistov zo zámerom konať usporiadanú cieľavedomú cirkevnú prácu a misiu trvalo neudržateľným. Vznikali rôzne problémy, riešenie ktorých si vyžadovalo určité stanovky s ich pomenovaním.

Najväčšími problémami boli:

- zabezpečenie cirkevného majetku, ktorý bol pôvodne majetkom jednotlivých členov
- povolanie a vydržiavanie kazateľov
- ochrana zboru pred fanatickými sklonmi a štiepením

Predovšetkým to bol J. White, ktorý trval na výstavbe určitej pôsobivej cirkevnej organizácie a trpezlivo odrážal všetky predsudky. Od roku 1851 máme zmienku o zakladaní prvých zboroch. V decembri 1853 rozvinul J. White v časopise Review and Herald plán cirkevného poriadku, podľa novozákonného vzoru. E.G. Whiteová podporila túto myšlienku v dodatku ku skúsenostiam a videniam. Keďže kazatelia venovali všetok svoj čas misijnej činnosti, bol zavedený desiatkový systém na ich podporu. Posledným krokom pri výstavbe organizácie bolo utvorenie združení a založenie Generálnej konferencie. Predsudky, ktoré bránili založeniu trojstupňového riadenia sa prekonalí až založením vydavateľskej činnosti. Prvá Generálna konferencia sa konala 20 -23.05.1863 v Battle Creeku, na ktorej bola oficiálne založená cirkev adventistov siedmeho dňa. Delegáti združení z New Yorku, Ohia, Michiganu, Wisconsinu, Eowy a Minnesoty, zastupovali vtedy 2500 adventistov siedmeho dňa zo 125 zborov. Cirkev mala vtedy 30 kazateľov na plný úväzok.

Úradujúcemu výkonnému výboru, medzi plenárnymi zhromaždeniami Generálnej konferencie pripadli dve podstatné úlohy:

- koordinovanie práce združení
- usmerňovanie všetkej misijnej činnosti v nových oblastiach

Ústava jasne vymedzovala právomoc Generálnej konferencie voči združeniam. Určité praktické potreby viedli k tomu, že po roku 1863 boli organizované tzv. oddelenia. Pracovné oblasti diela adventistov siedmeho dňa, ktoré existujú čiastočne na všetkých administratívnych stupňoch od jednotlivých zborov až po Generálnu konferenciu sú:

- vnútorná misia
- sobotná škola
- práca s deťmi a mládežou
- odvetvie výchovy a publikácie
/čiastočne len pri cirkevných úniách a Generálnych konferenciách/
atď.

Účelom týchto oddelení je podporiť oblasti diela adventistov siedmeho dňa, ktoré písmo určilo cirkvi Ježiša Krista ako jej úlohu. Myšlienka vlastnej svetovej misie sa zrodila počiatkom 70 - tich rokov.

Napriek tomu, že trojanjelské posolstvo malo byť zvestované "všetkým národom, pokoleniu, každému jazyku a ľudu" predstavitelia cirkvi adventistov siedmeho dňa, dlho nepomýšľali na vlastnú svetovú misiu. E. G. Whiteová vo svojom videní v novembri 1848 v Dorchesteru videla adventné posolstvo ako svetlo pre celú zem, ale pre malý počet sobotných adventistov, málo prostriedkov a v očakávaní bezprostredného druhého príchodu Krista, bol pre ňu vtedajší pokyn nepochopiteľný. Viac sa poukazovalo na skutočnosť, že obyvateľov Severnej Ameriky tvoria ľudia takmer zo všetkých národov, keby sa týmto národným skupinám prinieslo adventné posolstvo, potom by preniklo do vlasti každého z nich. Ešte v roku 1872 verili mnohí predstavitelia adventistov siedmeho dňa, že predpoveď z Matúša 24,14, naplnila už protestantská svetová misia. Generálna konferencia v roku 1863 ešte nepredvídala žiadne poverenie pre zahraničnú misiu. To sa stalo až pri zasadaní Generálnej konferencie v roku 1869, kde bol stanovený cieľ rozniesť adventné posolstvo za hranice a do vzdialených častí Ameriky. Krátko pred zasadaním Generálnej konferencie, boli už vyslaní dvaja kazatelia do Kalifornie /1868/ a o niečo neskôr /1971/ vstúpili adventisti siedmeho dňa na pôdu Južných štátov. Len teraz pochopili potrebu vyslať misionárov za hranice Spojených štátov. Na opätovné prosby adventistov zo Švajčiarska vyslala Generálna konferencia v roku 1874 J. N. Andrewsa do Európy, čo bolo začiatkom adventistickej svetovej misie. Dielo v Kalifornii postupovalo rýchlejšie ako vo východnej oblasti USA, veľkou mierou sa na šírení podieľalo vydavateľstvo /Pacific Press/, založené v Oaklande v roku 1875. Na radu E. G. Whiteovej začali od roku 1879 dve severoamerické vydavateľstvá predávať po domoch svoju literatúru prostredníctvom knižných evanjelistov. Knižná evanjelizácia /kolportáž/ sa v nasledujúcom období stala osvedčenou metódou adventistickej misie /podobne ako u nás, čomu sa budeme venovať v nasledujúcich častiach/, ktorá pripravovala pôdu pre kazateľov a misionárov. Rastúca potreba spisov v Južných štátov, viedla v roku 1901 k založeniu tretieho veľkého vydavateľstvá v Severnej Amerike /Southern Publishing Association/ v Nashville /Tennessee/.

- pokračovanie misie v Európe, Michael B. Czechowski rok 1869 územie Maďarska

Začiatky misie v Európe mali zvláštny nádych. Nezávisle na rozhodnutí, - oficiálnom vyslaní Generálnej konferencie, sa vydáva na svoju misijnú cestu M. B. Czechowski /1818-1876/ bývalý katolícky kňaz z Poľska, ktorý ako prvý priniesol adventné posolstvo do Európy.

Pred tým niekoľko rokov pôsobil v Severnej Amerike ako protestantský kazateľ. V roku 1857 sa stal adventistom siedmeho dňa a neskôr aj kazateľom v Kanade a na severo - východe Spojených štátov. Po niekoľkých rokoch sa v ňom prejavila túžba zvestovať adventné posolstvo v Európe. Predstavitelia cirkvi ho však od toho odrádzali. Domnievali sa, že mladá adventná cirkev nie je ešte k tomu spôsobilá. Sklamany avšak rozhodnutý uskutočniť svoje plány Czechowski hľadá podporu u inej adventistickej spoločnosti /adventisti prvého dňa/, ktorá ho v roku 1864 vyslala do Talianska. Štrnásť mesiacov pôsobil Czechowski v Torre Pellice v mestečku nachádzajúcom sa vo Valdenskom prostredí v blízkosti Turína. Tu zhromaždil skupinu veriacich z ktorých pokrstil iba dvoch. Preto, že v Taliansku narážal na tvrdý odpor, presťahoval sa do francúzskej časti Švajčiarska, kde neúnavným úsilím po dobu troch rokov založil tri skupiny svätiteľov soboty, z ktorých najväčšia bola v Tramelane v blízkosti Bielu. Pokrstil nielen mnohých adventných veriacich, ale väčšinu z nich zamestnával aj ako knižných evanjelistov.

Czechowski všade hlásal zásady adventistov siedmeho dňa, aj keď sám už spojenie s cirkvou nemal. Preto zamlčal aj existenciu cirkvi adventistov siedmeho dňa v Severnej Amerike. Pre nedostatok finančných prostriedkov a pre nehody s adventnými veriacimi v Tramelane, Czechowski opustil Švajčiarsko v zime 1868. V roku 1869 prišiel do Maďarska, kde pôsobil zhruba jeden rok. Prednášal na rôznych miestach z ktorých spomenieme aspoň niektoré: Pešť, Budín, Dunakesi, Vác, Ujpešť, Rákoš. O výsledkoch týchto prednášok sa nevie nič konkrétne. O posledných rokoch jeho života vieme len veľmi málo. V Pitesti /Rumunsko/ pokrstil niekoľkých veriacich a v roku 1876 zomrel v biede neďaleko Viedne.

Adventný veriaci vo Švajčiarsku sa náhodne dozvedeli adresu vydavateľstva /Review/ v Battle Creaku. Došlo k písomnému styku, v ktorom žiadali o kazateľa pre Švajčiarsko. Generálna konferencia vyzvala švajčiarskych veriacich, aby poslali niekoho zo svojich radov na vyškolenie do Battle Creaku. Tak sa stalo, že Jakob Erzberger strávil v Amerike pätnásť mesiacov. V roku 1870 sa vrátil a stal sa teda prvým vysväteným kazateľom v Európe. Na ďalšie naliehanie Švajčiarskych adventistov siedmeho dňa, sa Generálna konferencia v roku 1874 rozhodla vyslať do Európy J. N. Andrews ako prvého misionára.

Začiatkom roku 1875 navštívili Andrews a Erzberger svätiteľov soboty v blízkosti Elberfeldu. Našli tu štyridsať šesť osôb, ktorí sa zhromažďovali okolo znalca J. H. Lindermanna, ktorý veril v blízky príchod Kristov, záväznosť soboty a krst na základe vyznania viery. Prvé stredisko nášho Európskeho diela vzniklo v Basilei, krátko po tom čo sa tu Andrews v roku 1876 presťahoval. Pre pokročilú tuberkulózu pľúc mala jeho činnosť

v tejto oblasti iba krátke trvanie. Zomrel v Basilei v roku 1883. O rok neskôr sa adventisti siedmeho dňa zo Strednej a Južnej Európy stretli na všeobecnom zhromaždení v Bieli a utvorili Švajčiarske združenie. Tvorilo ho päť Švajčiarskych zborov, dva Nemecké, jedno Talianske /Neapol/, a jedno Rumunské /Pitești/. Cirkvev zriadila v roku 1884 -1885 v Basilei prvé Európske vydavateľstvo, kde malo sídlo aj Švajčiarske združenie.

- nasledovník Louis Richard Conradi, v roku 1890 na základe jeho práce sa pripojili k spoločenstvu takí ľudia, ktorí prekladali adventistickú literatúru do maďarského jazyka

V polovici septembra 1885 požiadal výbor stredoeurópskej misie v Basilei Generálnu konferenciu o kazateľa pre nemeckú jazykovú oblasť. Generálna konferencia pre túto činnosť poslala L. R. Conradiho /1856-1939/, ktorý ako 17 ročný odišiel do Ameriky. Tam sa stal adventistom a po svojom vyškolení v Battle Creaku niekoľko rokov úspešne pracoval medzi Nemcami v USA. Conradi prišiel do Basilei už v Januári 1886. V lete odcestoval do Južného Ruska na Krim do Povolžia a na Kaukaz. Od Nemeckých adventistov siedmeho dňa v Severnej Amerike sa dozvedel, že v tejto oblasti Ruska je mnoho svätiteľov soboty, ktorých k sväteniu soboty podnietili príbuzný v Amerike. Conradi niektorých

z nich pokrstil a na Krim zložil prvý zbor. V máji 1887 sprevádzal E. G. Whiteovú na jej ceste k bratom a sestrám v Porýní a potom sa venoval školeniu knižných evanjelistov v Juho Nemeckej oblasti. Conradi začal s celou radou pomocníkov literárnu misiu v Hamburgu v apríli 1889. Výsledkom bolo, že v novembri založil nový zbor. Súčasne zriadil aj filiálku bazilejského nakladateľstva pod menom "Medzinárodná traktátna spoločnosť Hamburg", a zaviedol krátkodobé kurzy na prípravu kazateľov a knižných evanjelistov. Hamburg sa stal prvým sídlom Adventistov siedmeho dňa v Nemecku. Keď v roku 1891 prekročil počet členov jednotu, konalo sa v Hamburgu prvé nemecké všeobecné zhromaždenie.

V Nemecku vzniklo adventné dielo síce o niečo neskôr, ale potom sa rozmáhalo rýchlejšie ako v ostatných európskych zemiach. V blízkosti Magdeburgu získala cirkev v roku 1899 pozemok na ktorom pod menom "Friedensau" otvorila misijnú školu, sanatórium, menšiu výrobu potravín a domov dôchodcov. Viac desaťročí /až do roku 1935/ tvorilo dielo v Nemecku spolu s balkánskymi krajinami organizačnú jednotu, ktorej predsedom bol dlhé roky Conradi.

Luis Conradi prichádza v roku 1890 do Maďarska s úmyslom, aby vyhľadal v Sedmohradsku svätiteľov soboty. Chcel vo svojej knihe písať aj o týchto svätiteľov soboty. Tento rok sa počíta za významný, nakoľko v tomto roku zapustil korene adventizmus v Maďarsku. Bolo to spojenie medzi cirkvou Východnej Európy a menšinou balkánskych Nemcov na základe evanjelizačnej činnosti. Medzi vytvorenými adventistickými skupinami bol Conradi kľúčovou osobnosťou. Z Nemecka sa staral o skupiny a navštevoval ich. Po svojich cestách viac krát prechádzal Maďarskom. Takto bola započatá misia v Karpatskej doline. V Cluji sa stretol s miestnym zástupcom Britskej biblickej spoločnosti babtistom Jánom Rottmayerom, ktorý s manželkou a dcérou prijali adventnú pravdu. Výsledkom evanjelizačnej spolupráce s Rotmayerovcami bolo, že 17.03.1894 usporiadali prvú bohoslužbu.

Potešila ich aj skutočnosť že 22.05.1895 večer bol prvý svätý krst v Cluji, kde dve duše jeden maďarský brat a jedna nemecká sestra boli ponorený do vodného hrobu. Mimo nich boli prijaté do zboru ďalšie tri duše, medzi ktorými bol aj náš Rottmayer, ktorý bol v roku 1844 v Hamburgu pokrstený s bratom Onekenom. Conradi sa cez rodinu Rottmayerovú zoznámil s reformovaným duchovným, Jozefom Szalaym, ktorý mal vedúcu úlohu vo vnútro misijnom hnutí v Maďarsku. Vydával časopisy "Kresťanský evanjelista" s adventistickým poslaním, ale predovšetkým so zdravotnou tematikou. Prvá Maďarská misijná spoločnosť vydávala adventistickú literatúru, z ktorej najvýznamnejšou je kniha "Cesta ku Kristovi", ktorá získala veľkú popularitu medzi biblickými pracovníkmi. Za stáleho misijného pracovníka tu bol pridelený brat Benecke z Gorlitzu. Učil sa maďarský, aby mohol pracovať v Cluji medzi Nemcami a v Temešvári. Bol poslaný na pomoc v tom čase už starému br. Rottmayerovi. Svoju službu začínal ako kolportér v Budapešti a okolí. Jeho činnosti bránilo to, že nedostal povolenie a preto v polovici roku 1896 odišiel do Bratislavy.

Pri šírení literatúry vznikli problémy a je zrejmá, že odišiel z republiky a vystúpil aj zo služby, nakoľko sa neviažu na neho žiadne záznamy z konferencií. Prvým Maďarským misijným pracovníkom bol Nemecký Wilhelm J. Tentesch. Svoju prácu začínal ako kolportér v roku 1895. Predovšetkým pracoval v Sedmohradsku medzi nemeckými usadlíkmi a popri šírení literatúry sa staral aj o hornokrajných Nemcov. Nemecká Unia ho v lete 1897 vymenovala za misijného pracovníka a preto popri šírení literatúry, vykonával aj prácu biblického pracovníka.

Ťažkosti pri evanjelizačnej činnosti odzrkadľuje aj skutočnosť, že k 31.12.1895 bolo evidovaných len osem členov a až v lete 1898 vznikol zbor s 10 členmi. V tomto čase evidovali na území Maďarského kráľovstva iba 25 členov. Sedemdesiat - osemdesiat percent členov tvorili Nemci zo Sedmohrádska, z ktorých väčšina prišla z baptistického prostredia. Najviac adventistov to je 10 členov bolo v Rumunsku vo Fogaraši, kde bol jediný organizovaný zbor. Napriek tomu bolo zvolené za misijné centrum mesto Cluj, ktoré v tom čase bolo najvýznamnejším mestom Sedmohrádska. Brat Conradi sa v júni 1899 po návrate domov zastavil v Sedmohrádsku, kde vysvätil vzniknuté zbory. V Cluji pokrstil troch Maďarov, vo Fogaráši šesť Nemcov a v Arade jedenásť Maďarov, troch Rumunov a jedného Srba. Jedna časť pokrstených pochádzali od Nazarenov.

- Dejiny adventního hnutí /časť. VII /

Wolfgang Hartlapp

- Egy Amerikai Ielkés Magyarországi missziója
/Misia amerického duchovného v Maďarsku

Zoltán Rajki

- rok 1898, na základe rozhodnutia Generálnej konferencie posielajú do Maďarska Johana F. Huenergarda

"Podľa môjho presvedčenia, je dnes najväčšou úlohou privádzať duše k Pánovi. ...celú činnosť ako aj materiálne zázemie máme koncentrovať na túto službu. Dnes disponujeme viac prácou a materiálom zabezpečením, ako sme mali na začiatku trojanjelského posolstva, napriek tomu získavame menej duší pre Pána. Naše životy máme preskúmať vážnejšie. ...ak chceme v našej práci dosiahnuť väčší úspech, vyžaduje to od nás oddanejší duchovný život a silu. Niekedy by stačilo organizované zjednodušenie. Nie všetko sa dá dosiahnuť s novými plánmi, ktoré stále predkladáme. Oveľa dôležitejšia je duchovná práca a Božie nasmerovanie, lebo len duchovnou silou vieme dosiahnuť cieľ na záchranu duší. So záchranou duší úzko súvisí starostlivosť a služba v Božích zboroch. Nesmieme zanedbať potreby našich zborov. ... zvláštnu pozornosť máme venovať mládeži v tejto ťažkej dobe. Predovšetkým v rodine a potom vo zboroch. Rodičia musia urobiť všetko pre to, aby ich deti poznali Božiu pravdu. Pracovníci zboru musia podniknúť mládež, aby ich hlavným cieľom bola evanjelizácia. ...potom, drahý bratia nebuďte unavení pri šírení literatúry. Toto nie je úlohou iba verných knižných evanjelistov, oni nezasiahnu každého. Šírenie literatúry v tejto ťažkej hospodárskej kríze je sebazáchovné".

John Friederick Huenergardt

V strednej a východnej európe najvýznamnejšou osobou pri šírení adventného diela bol John Friederick Huenergardt. Krátke spracovaniu jeho života pozbieral Daniel Eppler, ktorý sa dostal k Huenergardtovým rukopisom na základe článkoch uverejnených v časopisoch: "The Advent Review and Sabbath". Nemecké a maďarské zdroje nám dávajú viac informácií o Huenergardtovom živote. Uvediem aspoň niektoré materiály: Sions - Wachter, Advent - Echo, Botschhafter, Deutscher Arbeiter, Advent Bote, Arató, Evanjeliumi munkás, Utolsó uzenet, Review and Herald. V týchto časopisoch boli uverejnené Huenergardtové správy, poznámky z konferencií, výborové zápisnice, spomienky atď.

Viac o živote a práci Huenergardta uvádza Zoltán Rajki vo svojej knihe Misia Amerického duchovného v Maďarsku z ktorej niektoré skutočnosti uvádzam.

J. F. Huenergardt sa narodil 25.12.1875 vo Wiesenmulleri /Lugovie/, ktoré sa nachádza v oblasti Volgy. Nemeckí občania sa do tejto oblasti dostali v roku 1763 osídľovaciu politikou cárovny Katarini II. V tejto oblasti žili predtým kozáci. Na hraniciach žili ľudia kočovným životom. Počet obyvateľov bol zanedbateľný a voči štátu boli lojálni. Iba jedna tretina obyvateľov pracovali na pozemkoch štátu.

Prirodzený rast nebol postačujúci na zabezpečenie pracovných síl v priemysle, preto cárovna povoľovala v záujme rovnováhy presídlenie, okrem židov a ortodoxných. Cárovna zabezpečila pre presídlencov slobodu vierovyznania a samosprávu. Taktiež si mohli sami zabezpečiť dohľad nad školami, boli oslobodení od vojenskej služby ako aj od poskytnutia svojich príbytkov vojsku. Zabezpečila pre nich slobodné sťahovanie sa, ako aj oslobodenie od daní. Počas niekoľkých desaťročí vzniklo 192 kvitnúcich miest a dedín v oblasti Saratova. Počet obyvateľov v roku 1811 dosiahol 55 tisíc a v roku 1850 už 165 tisíc.

V osemnástom storočí sa vyvinul ich jazyk z nemeckého dialektu, v ktorom prevládalo hesenské nárečie. Pre seba mali špeciálne pomenovanie Wolgadeutsch. V oblasti Seelmann sa nachádza dedina Weisenmuller, ktorú založilo v roku 1857 sedem luteránskych rodín. Nachádza sa asi 40 km severovýchodne od ležiaceho Balzer /Golijkaramis/. V tom istom roku prišlo 107 rodín do tejto dediny z rôznych oblastí. Počet obyvateľov v januári 1858 bol 770, ale v roku 1912 už dosahovali počet 5 tisíc.

Rodičia J. F. Huenergardta sa tam prisťahovali z blízkeho Warendburgu /Privalnoe/ v roku 1868. Otec sa volal John Michael Huenergardt. Vychovávali spolu s manželkou sedem detí, štyroch chlapcov a tri dievčatá. Keď mal malý John deväť mesiacov v roku 1876 sa rodičia presťahovali do Spojených štátov. Ich vystťahovanie bolo ovplyvnené hromadným sťahovaním ruských Nemcov do Spojených štátov amerických. V pozadí veľkého vystťahovania bola zvyšujúca sa nenávisť voči cudzincom a v neposlednej miere to bola zmena vládnucej triedy. Nastupujúci vládca Alexander III, zrušil všetky privilégia cárovnej Katariny. Rodina Huenergardtová sa usadila v Rush v štáte Kansas, kde ich čakala rodina, ktorá sa tam už usadila. V roku 1884 sa presťahovali do Hillsboró. Otec bol dobre prosperujúci farmár. Postavil v Hillsboró kostol a školu. Hlavným učivom v školách bol katechizmus, čítanie z Biblie a spievanie náboženských piesní. Ich túžbou bolo, aby sa deti učili v materinskom jazyku. Pre detí ruských Nemcov nebolo prvoradým vzdelávanie sa. Deti pracovali a pomáhali rodičom v domácnosti. Zmenilo sa aj ich náboženské cítenie. Vznikli nové spoločenstvá reformovaných, luteránov, protestantov, metodistov, adventistov, baptistov.

V týchto rokoch bolo v spojených štátov takmer 17 tisíc adventistických členov, ktorí začali vykonávať misiu aj medzi ruskými Nemcami. Kľúčovou osobnosťou tejto misie bol charizmatik a neúnavný Ludwig Richard Conradi, ktorý po ukončení adventistického seminára v Battle Creaku v apríli 1881 zahájil misiu. V roku 1885 navštívil nemecké osadlosti v štáte: Iowa, Južnú Dakotu, Wisconsin, Nebrasku, Minnesotu, Kansas, Pensylvániu.

V priebehu niekoľkých rokov získal 700 duší pre adventné poslanstvo. Conradi a S.S. Schrock v roku 1884 navštívili oblasť Marion, kde navštívili rodinu Huenergardtovú a iných nemeckých Nemcov. Z počtu takmer dvoch tisíc obyvateľov Hillsboró a Lehigh vznikol zbor s počtom členov 250. V tom čase to bol najväčší nemecký zbor. Väčšinu členov tvorili nemecký prisťahovalci. J. Huenergardt bol pokrstený 01.04.1892. Pravdepodobne v roku 1887 v Lehighte vznikla prvá nemecká škola, ktorá sa nasledujúci rok presťahovala do Hillsboró. Jej cieľom bolo vzdelávanie ľudí pre nemeckú misiu. Vedúcim učiteľom bol Hugó J. Schnepfer. Každý deň mali učebné hodiny.

Pri biblických predmetoch sa učili cirkevné dejiny, ďalej anglicky, zoznamovanie sa z knihami a iné predmety. Z poslucháčov 40 vstúpili do cirkevnej služby. Viacerí prijali aj úlohu misionárov v iných štátoch. Aj Huenergardt bol poslucháčom tejto školy a aktívne sa zúčastňoval zborového života. Ako 14 ročného ho zvolili za vedúceho sobotnej školy. Jeho brat George taktiež navštevoval túto školu. Spolu ukončili Union College /Lincoln, Nebraska/ nemeckú triedu /1894 -1897/. Ich učiteľom bol Július Theodor Bottcher, ktorý sa vrátil z Európy v roku 1894. Huenergardt dostal od neho kazateľskú výchovu, keďže jeho učiteľ bol misionársky priekopník, ktorý pôsobil vo veľkomestách Európy. Bottcher bol učiteľ s neuveriteľnou schopnosťou milovať ľudí, týmto si získal aj obľúbenosť medzi študentmi. Povzbudzoval ich k aktívnemu mládežníckemu spolužitiu. Jeho motto bolo prikázaním aj pre Huenergarda: "Ani moment nemôžeme nechať nevyužitý".

Jeho cieľom bolo, získať žiakov pre misijnú prácu medzi Nemcami. Mal rád svoj materinský jazyk, ktorým prejavil aj svoj pôvod. Svojím študentom dal vedieť, že Bibliu nestačí len študovať, ale treba nechať priestor pre praktický kresťanský život. Vo voľných hodinách vykonával misijnú prácu, aby dal príklad študentom. Pri duchovnej výchove nezabúdal ani na pastoráciu. Viedol ich aj k hlasovej intonácii, bezchybnému obliekaniu sa, zdvorilému správaniu, sebaychove, priateľskému správaniu sa, taktiež považoval za dôležitú morálnu etiku. Na rozhodnosť a rýchlosť kládol zvláštny dôraz. Pred vstupom do kazateľskej práce, navštívili študenti vo svojom voľnom čase, svojich nemeckých súkmeňovcov ako knižný evanjelisti a previedli naučené lekcie do praxe. Takto prebiehala príprava Huenergarda pre jeho misijnú prácu v Spojených štátoch. Domáca, zborová a školská výchova mu dala základy pre prácu, ktorú mohol vykonávať vo viacerom jazykoch. Ako ruský nemecký prežil a zistil menšinové problémy. Vedel, čo znamená priznať sa k materinskej kultúre. Už v Amerike zistil, že úspešná práca si vyžaduje neodmysliteľnú potrebu naučiť sa jazyk daného štátu, jeho kultúru, problémy aj ich osvojenie. Neskôr do Maďarska premiestnenému mladému nemeckému kazateľovi, ktorý chcel pracovať medzi Rumunmi napísal nasledovné: "Keď ty sem prídeš, musíš sa naučiť rumunský jazyk a dúfam, že sa skoro z teba stane dobrý Rumun". Prispôbovať sa k iným kultúram mu do konca určovalo jeho život a vo svojej práci uplatňoval získané skúsenosti z domáceho a školského prostredia.

Po ukončení štúdií v júni 1897 išiel cez Hamburg do Berlína na nemeckú misijnú ročnú konferenciu. Pravdepodobne, že mu Conradi na základe dobrých vzťahov s Bottcherom sprostredkoval príchod do Európy. Na Berlínskej konferencii ako začínajúci kazateľ mohol byť svedkom dynamického rozmachu adventizmu pod vedením Conradiho na Nemeckom Misijnom poli. Behom jedného roka vzniklo 18 zborov s 259 členmi. Pri jeho príchode v roku 1897, bol počet adventistov na celom svete 56.436 okrem Severnej Ameriky.

V Európe bolo 4.904 členov z ktorých 1.145 bolo na nemeckom misijnom poli. V tom čase pracovalo na nemeckom misijnom poli 20 pracovníkov, /6 vysvätených kazateľov, 8 cestujúcich kazateľov a 6 biblických pracovníkov/. Medzi nimi pracoval od leta 1897 ako cestujúci kazateľ aj Huenergardt.

Po Berlínskej konferencii odišiel pracovať do Hamburgu. Ovocím jeho práce bolo, že už 18.09.1897 bolo pokrstených bratom Conradim šesť duší. V októbri sa v Brémach stretol s cestujúcim kazateľom Schubertom s ktorým ďalej spolupracoval. Dňa 11.09.1897 bol v Brémach založený nový zbor Brat Huenergardt sa prvé týždne až mesiace ubytoval u rodiny Rottmayerovej. Niekoľko dní sa zdržiaval v Cluji, kde sa stretol s niekoľkými členmi tamojšieho zboru a potom s pomocou brata Tentescha vyhľadal aj iné oblasti kde žili adventisti napr. Fogaráš, Magyarvišta, Brašov, Nagyseben - Sibiu, Temesvár, Arad.

Jeho pastoračná návšteva sa rozšírila aj na priateľov a známych navštívených členov. Jeho jazykové a kultúrne prepojenie bolo predovšetkým k tam žijúcim Nemcom medzi ktorými pracoval, ale navštevoval aj maďarských členov a zaujímal sa o ich činnosť. Od predsedu stredoeurópskej únie Henryho P. Holserta sa mu dostalo pomoci. Cestou do Turecka sa u neho zastavil a spolu navštívili Fogaráš a týždeň strávili v Brašove. Vo Fogaráši zistili veľký záujem o Božie slovo. To viedlo Huenergardta k myšlienke, aby sa vrátil do tejto oblasti a aby popri podávaní biblických hodín usporiadal aj verejné prednášky. Hlavnou témou prednášok bolo: Božie vnuknutie, Budúcnosť ľudstvá, Biblické prorockvá. Sériu prednášok prerušili kvôli epidémii. Stanice jeho misijnej činnosti je ťažko chronologicky zoradiť. V decembri 1898 sa vrátil z misijnej cesty do Cluju. Ďalšiu misijnú cestu plánoval do Aradu, kde sa chcel zdržať 10 dní, potom plánoval ísť do Fogarášu a do Nagysebenu. Svoj plán však zmenil, nakoľko v Arade okrem dvoch rodín, ktorý svätili sobotu našiel ďalšie, ktoré prejavili záujem o štúdium. Navštívil aj okolité usadlosti, kde našiel aj dve maďarské rodiny, ktoré sa rozhodli svätiť sobotu.

V apríli sa vrátil do Aradu, kde sa adventisti tak rozšírili, že museli prenajať priestory pre zbor. Už v máji založili spolok sobotnej školy.

Od druhej polovici roka 1899 bádame v Huenergardtovej misijnej činnosti zmenu. Priekopníckou prácou poveril predovšetkým členov zborov a kolportérov a duchovnou starostlivosťou už vzniknutých zboroch poveril misijných pracovníkov. On sám sa vo väčšej miere venoval misijnej činnosti, pri ktorej navštívil viac miest. Organizoval prednášky, ktorých témou bolo vysvetlenie Biblických právd, rozoberanie prorociev Daniel

a Zjavenie, príchod Pána Ježiša, a veľký dôraz dal na vysvetlenie boja medzi dobrom a zlom. Aj počas Vianoc pre veľký záujem pokračovali s prednáškami s témami:

- kto je vykupiteľ ľudstvá
- pôvod svätenia Vianoc
- pohľad na uplynulý čas
- myšlienky o budúcnosti
- ako chceme osláviť ďalšie storočie

Pravdepodobne Huenergardt mal už tieto prednášky v Maďarskom jazyku nakoľko nasledujúce dni už bol bez tlmočníka. Jeho prednášky pozorne počúvalo viac ako jedinsto ľudí.

Taktiež prednášky modlitebného týždňa, boli preložené do Maďarského jazyka. Počas evanjelizácie v Cluji, roznášal brat Tentesch v Segesvari literatúru tamojším Nemcom. Záujem bol obrovský. Huenergardt pokračoval vo svojej misijnej ceste a v jeho neprítomnosti poveril vedením zboru v Cluji brata Bileczkého. Po návrate z ciest bol milo prekvapený, lebo napriek jarným a letným poľnohospodárskym prácam sa neznížila návštevnosť jeho prednášok.

V záujme misijnej aktivity členov zboru a podľa už získaných skúsenosti založili v Cluji začiatkom roku 1900 misijnú spoločnosť. Väčšina členov sa aktívne zúčastnila pri roznášaní literatúry.

Zorganizovali od cirkevnej organizácii samostatne fungujúcu, ale pre zborový život dôležitú sobotnú školu. Pre Huenergarda bol júl 1900 významný z viacerých aspektov. Na Nemeckej konferencii ho vymenovali za duchovného. V tom istom roku 19. júla sa oženil so zdravotnou sestrou, Elisou Máriou Buhmantovou pochádzajúcou z Dánska. Po návrate v auguste 1900 navštívil Arad, Fogaráš a Brašov. Keď v novembri t.r. navštívil brat Conradi Brašov, Huenergardt mu napomáhal s tlmočením jeho prednášok. Záujem o tieto prednášky bol v Brašove tak veľký, že brat Huenergardt pokračoval v prednáškach sám. Z Huenergardových ciest ako vysväteného kazateľa môžeme vyzdvihnúť najmä marec 1902, kde pri svojich návštevách Rumunska a Bulharska napomáhal tamojšiemu bratovi A. Seefriedovi pri jeho činnosti. Huenergardová činnosť urýchlila misiu aj v Maďarsku.

Následkom toho, že v tejto oblasti Sedmohrádska bol rýchly nárast členov, vidíme časté reorganizácie v novo vzniknutých zborov, nakoľko v týchto oblastiach bolo veľa miešaných národnostných skupín. Vo vnútri členstva ostala nemecká dominancia, ale významne sa posilnila aj Maďarska, Rumunska a Srbska. Huenergardtovú prácu ovplyvnili cirkevné zmeny v tejto oblasti. V Battle Creaku sa v roku 1901 vo vedení rozhodli pre decentralizáciu. V dôsledku tejto organizačnej štruktúry vznikli nové oddelenia ako únia, a misijná únia. Na čele bol uznášaniaschopný výbor a kontrolné funkcie. Rozhodnutie ovplyvnilo aj organizačný život adventistov, v Rakúsko uhorskej monarchii a na balkánskom misijnom poli, kde žilo 197 adventistov. Väčšina z nich žila v Sedmohrádsku a to: 58%, čo činilo 110 členov, v Rumunsku to boli dva zbory, a v Bulharsku a Česku po jednom.

Vedenie cirkvi vidiac veľkosť misijného poľa signalizovali v máji 1902 na Generálnej konferencii v Londýne nutnosť zmeny. Nakoniec na ročnom stretnutí Nemeckej Únie rozdelili Rakúsko - Maďarskú Monarchiu a Balkánske Misijné pole na tri časti. Maďarské misijné pole sa dostalo pod vedenie brata Huenergarda. Poverením tejto úlohy začala jeho organizačná cirkevná úloha, kde mal zastupovať záujmy na vyšších organizačných zložkách, na iných cirkevných poliach, na únijných a ročných stretnutiach, kde podával správy o činnosti. Tieto stretnutia napomáhali jeho vedúcej úlohe. Zapojil sa do medzinárodnej adventistickej činnosti. Najčastejšie sa zdržiaval v zahraničí, v Dunajskej únii, v Nemeckej únii, neskôr Východonemeckej únii a na ročných konferenciách vo Friedensau. Huenergardovou najdôležitejšou riadiacou činnosťou od roku 1902, kedy bol poverený vedením Maďarského misijného poľa, bolo organizovať ročné stretnutia. Mal za úlohu navrhnúť miesto stretnutia, vyžiadať si povolenia pre jeho uskutočnenie, atď.

Cieľom konferencií bolo, aby sa členovia rôznych častí mohli spoznať, vymeniť si skúsenosti, povzbudiť sa, aby mohli svoju prácu pre Pána vykonávať cieľavedomejšie a tak pracovať na Božom diele. Na týchto stretnutiach umožňovali členom absolvovať školenie pre funkcie vedúcich zborov. V cirkevnej organizačnej štruktúre dôležitú udalosť znamenalo zvoliť zástupcov na jednotlivé miesta a určiť ciele na nasledujúci misijný rok. Dôležitosť týmto stretnutiam dodala aj účasť členov únie. Najčastejšími hosťami boli bratia Schuberth a Conradi. Oproti medzinárodným zvyklostiam sa v Maďarsku ročné konferencie odvolávajú sa na dopravné spojenie usporiadávali vo väčších mestách ako napr.: Kolozsvár, Arad, Budapešť, Brašov, Nagyszeben, Bekescsaba, Miskolc, Temesvár a Kassa /Košice/. K širokej škále jeho misijnej, organizačnej, cestovateľskej, riadiacej činnosti k zakladaniu zborov, neúnavnej oddanosti pre Božie dielo, povzbudzovaniu členov, ich návštev a k starostlivosti o nich prispela jeho osobnosť. Jeho skoro dvojmetrová výška, jeho široké ramena upúťali pozornosť každého človeka. Najväčšiu príťažlivosť vzbudzoval jeho životný štýl, lebo sa stotožňoval s pravdou a zásadami ktoré hlásal. Podobne ako jednotliví členovia cirkvi, žili skromne. V Budapešti býval v dvojizbovom byte. V Péceli žili v domčeku s trstinovou strechou. Jeden člen zboru spomína na zariadenie ktoré mali. Neboli to mäkké koberce a drahý nábytok, ale skromne namaľovaná posteľ. Jedného času nosil deravé topánky. Na nové sa mu poskladali členovia zboru. Jeho deravé topánky okomentoval tým, že spoza kazateľni to nevidno. Boli veľmi skromní a pohostinní. Dvere ich príbytku boli každému otvorené. Často spali na zemi a posteľnú bielizeň používala návšteva. Veľmi sa zastával každého veriaceho jedinca. Lásku ľudí si získal tým, že pre každého mal niekoľko priateľských slov. Nadávky a urážky znášal trpezlivo. Za veľmi dôležitú považoval kresťanskú veselosť. Dlhé cestovanie využíval pre hlásanie svedectvá.

Témou jeho rozhovorov bol neustále príchod Pána Ježiša a s ním spojené prorocktvá. Napriek jeho vedúcej pozícii, ostal skromný. Často krát zvykol hovoriť, že Pán Ježiš je dobrý pastier, a ja som jeho pes. Dôležitú úlohu prisudzoval osobným stretnutiam. Navštevoval rodiny, v ktorých bol súčasťou ich života. V sobotu poobede zvykol organizovať spoločné prechádzky. Usiloval sa o to, aby každý počul evanjelium vo svojom rodnom jazyku. Snažil sa podchytiť všetkých k radostnej práci na Božej vinici. Počas prvej svetovej vojny žil v Budapešti. Neopustil bratov a sestry a nevrátil sa do vlasti, ale spolu súcitil s ich utrpením a pomáhal im.

V januári 1919 opustil spolu s rodinou Maďarsko a vrátil sa do Spojených Štátov do Hillsborou. V časopise "Evanjelijný pracovník" povzbudzoval čitateľov tým, že po ukončení poslania v Amerike sa vráti a bude pokračovať v misijnej činnosti v Maďarsku. Napriek zdravotným problémom v druhej svetovej vojne spolu s manželkou iniciovali pre Európanov zbierku. Posielali lieky, potraviny a šatstvo. V 1929 sa vrátil do Európy a to do Nagyvaradu, cez Prahu, Viedeň a Budapešť. V roku 1941 odišiel na dôchodok na ktorom aktívne pracoval. Vydával rôzne publikácie. Spolu s apoštolom Pavlom bol Grékom Grék a pohanom pohan. Maďarský národ mu tak prirástol k srdcu, že sa cítil jedným z nich.

Jeho pracovná oblasť bola medzikontinentálna. Jeho životný odkaz pre cirkevné a etnické skupiny je, aby sa kvôli zachovaniu identity integrovali do väčšieho spoločenstva. Veľkú radosť mu spôsobilo, že sa dňa 28.02.1949 mohol zúčastniť jubilejného 60 výročia založenia nemeckej Biblickej školy v Los Angeles. V roku 1954 dostal infarkt, po ktorom bol odkázaný na ortopedické liečenie. Po ťažkej chorobe dňa 11.11.1955 zomrel. Tuná v krátkosti opísaný jeho život, je len malým úlomkom z jeho celoživotnej bohatej činnosti, ktorú vykonal pre šírenie adventného diela vo svete. Bol dominantnou osobnosťou pri zrode adventizmu najmä v karpatskej doline.

- priekopníci Adventného hnutia a zakladanie zborov na Slovensku

BRATISLAVA

V roku 1782 mala Bratislava vyše 33 tisíc obyvateľov a bola najväčším mestom Uhorska. Panovník Jozef II, však presťahoval ústredné úrady do Budína, korunovačné klenoty sa dostali do Viedne, týmto spôsobom prestala byť Bratislava hlavným mestom Uhorska. Zostala však slobodným kráľovským mestom. V tomto meste sa zvlášť rozzúrila šelma a verní Boží bojovníci slzami a svojou krvou kropili túto zem. Dňa 24.7.1528, boli s kameňom na krku zhodení a utopení v Dunaji všetci zamestnanci kníhtlačiarne habánskych kníh. V 17. storočí sa v Bratislave rozšírila protireformácia. Arcibiskup Peter Pazmány uviedol do Bratislavy Jezuitov, na potlačenie reformácie.

V roku 1671 mimoriadny súd v Bratislave odsúdil na smrť českobratského kazateľa Mikuláša Drábika a Františka Boniša. Veľký počet protestantských kazateľov odsúdili do väzenia a na galeje. V dňoch 5.marca - 4.apríla 1674 Prešporský súd uväznil okolo 300 služobníkov protestantských cirkví zo všetkých slovenských miest. Hlavným dôvodom bolo, že si neuctili svätú Pannu Máriu. Na území Slovenska prvý adventisti siedmeho dňa žili v Bratislave. Prvé stopy nás vedú do jari roku 1896, keď brat Benecke pracoval v meste a len uprostred tvrdého prenasledovania mohol zvestovať evanjelium. Hlásalo sa vtedy medzi nemeckými obyvateľmi mesta. Pre tvrdé prenasledovanie táto činnosť však nebola korunovaná výsledkami.

V roku 1899 sa podarilo br. Conradimu, ktorý bol vtedy najvýznamnejším priekopníkom adventnej misie v Európe nadviazať známosť v meste. Toto spojenie bolo veľkou oporou pre tunajšiu misiu. Priekopníkom tunajšej misie bol vysvätený kazateľ L. Mathé, ktorého sem preložili z Viedne v jeseni roku 1902. Dňa 16.03.1903 napísal br. Conradimu smutnú správu, že ho pre pravdu zbili tak, že niekoľko týždňov musel ležať v nemocnici. Po tom sa dočasne vrátil späť do Viedne. Jeho práca však nebola márna, lebo v druhom štvrtroku 1904 už bola podaná správa, že v Bratislave máme päť pokrstených členov. Ich obetavosť bola veľmi významná. V ďalšom štvrtroku boli pokrstení ďalší štyria v meste.

Niektorí sa vystažovali z Bratislavy, lebo na sklonku roku, už evidovali iba päť členov. Tento zbor následkom vystažovania zanikol ku koncu roku 1904. Začiatkom roku 1905 však znova vznikla malá skupinka adventistov siedmeho dňa. Brat Prašak prišiel na návštevu z Ameriky ku svojim príbuzným do Račisdorfu /Bratislava - Rača/. Skrze neho bol prebudený pre pravdu veľký počet ľudí, a preto sa opäť vrátil brat Mathé z Viedne do Bratislavy. Pracoval tu až do roku 1907. Za tento čas pokrstil pätnásť duší. Avšak pre veľké prenasledovanie sa napokon odsťahoval do Ameriky.

V roku 1909 prichádzajú z Ameriky brat Vencel a sestra Venclová a začínajú zvestovať evanjelium v Bratislave. V jeseni toho istého roku bola z Maďarskej konferencií vyslaná na pomoc sestra Majtnerová neskôr /Dornerová/ a z Nemecka prišiel brat Dorner, ktorý pre veľký záujem o evanjelium, začal budovať zbor. V tejto práci mu veľmi pomáhal brat Meitert, ktorý pôsobil ako kolportér. Podľa spomienok brata Huenergardta bol v Bratislave pokrstený brat Popescu, ktorý sa neskôr stal predsedom cirkvi adventistov siedmeho dňa v Rumunsku. Brat Dorner bol v jeseni 1910 z Bratislavy preložený a na jeho miesto prišiel kazateľ brat Murbach. Ako pomocný kazateľ mu bol pridelený brat Lutovský. V tom čase bolo v meste asi päť členov. Boli to brat Vencel, sestra Venclová, Juraj Meitert a brat August Dorner s manželkou. Brat Murbach a brat Lutovský začali verejné prednášky pod veľkým stanom na mieste terajšej Sienkiewiczovej ulici. Tento stan neskôr presťahovali do Košíc.

Prvé sobotné pobožnosti boli na Štefanikovej ulici č. 18 a na Šancovej ulici /terajšia Malinovského/. V roku 1910 bol pokrstený aj brat Czernák. Krstil ho brat J. F. Huenergardt v Dunaji. Brat Černák potom odišiel aj s bratom Dornerom do Budapešti ako kolportéri. Brat Huenergardt pokrstil dňa 23.9.1911 ďalšie štyri duše. Boli to brat Haerting s manželkou a sestra Winkelhoferová s dcérou. V decembri toho istého roku boli pokrstené ešte dve duše sestra Mária Szabová a sestra Horváthová. Zbor bol založený v Bratislave v roku 1911. Na konferencií, ktorá sa konala v dňoch 22 - 26.11.1911 v Budapešti, bolo založené západomaďarské misijné pole. Toto pole v tom čase malo dva zbory Bratislavu s počtom členov trinásť a Košice s počtom členov štrnásť. Prvým predsedom tohto misijného poľa sa stal brat Frigyes Kessel. Od roku 1910 -1917 bolo evidovaných tridsaťštyri členov. V roku 1912 prišiel do Bratislavy evanjelista brat Kunitz so svojou manželkou. V tom istom roku boli pokrstení brat Gašpar Lovas /starší/, Ezster Lovasová a ďalších desať duší, takže zbor vzrástol na dvadsaťtri členov. V tom čase začal navštevovať zbor aj brat Anton Záluský s manželkou.

Od roku 1912 sa konali zhromaždenia na terajšom Hviezdoslavovom námestí č. 9 na prvom poschodí. Starším zboru bol brat Murbach. Zbor mal vtedy skupiny sobotnej školy v Nitre, na Pustom Hrade a v Komárne. V roku 1913 boli pokrstené sestry Grajnerové a v roku 1914 sestra Mária Poláková. Boli získané misijnou prácou členov zboru. Okrem spomínaných boli pokrstení: Marta Mojzovičová, Barakonyiová, Lajos Barakonyi a iní. V roku 1915 boli pokrstení: Hirzmanová Štefánia /teraz Soosová/, Záluska Júlia, Štefan Vlajak, a sestra Pintérová. V roku 1916 bol pokrstený Anton Záluský, Margita Koglovičová, Mária Fehérová - Čučkovičová. V roku 1917 Terézia Szucsová a v roku 1918 Vilma Horváthová, Ján Pingitzer a iní... Počas prvej svetovej vojny významnú mládežnícku prácu vo zbore konali pod vedením Esztery Lovasovej, ktorá sa vrátila z Košíc, kde bola predtým vyslaná ako Biblická pracovníčka. Pochádzala z Horných Salíb a v Bratislave bola prijatá do biblickej práce v roku 1913. Dňa 31.03.1918 urobili krásnu slávnosť mládeže vo zbore na ktorej sa zúčastnili aj bratia Huenergardt, Wolf Garten a August Dorner.

Od roku 1919 pracovali vo zbore brat Frigyes Kessel. Ako evanjelista brat Kelemen, Rathke a sestry Eszter Lovasová a Nagyová. Eszter Lovasová bola preložená do Maďarska a pracovala až do smrti v týchto zborech: Győr, Sopron, Budapest, Felsőgod. V roku 1920 bol brat Czernák vysvätený za staršieho zboru pri príležitosti okresného zhromaždenia.

Brat Frigyes Kessel bol v roku 1923 preložený späť do Rumunska a na jeho miesto prišiel brat H. Bischoff. Po jeho odchode v roku 1925 prišiel do Bratislavy brat Dr. G. F. Theis a pracoval tu do roku 1931. V tom čase tu pracovali ako evanjelisti brat Gábriš, Vojtech Streisinger /Gyarmati Béla/ s manželkou a sestry Schlotnerová /Čižmárová/, Zigmundová /Ceplová/. Na miesto brata Theisa nastúpil v roku 1931 brat Michal Gehan a pracoval tu do roku 1935. Mal zvláštny talent na hudbu a spev. Založil v Bratislavskom zbore hudobný a spevácky krúžok a veľmi usilovne pracoval s mládežou. Bol prísny, ale veľmi usilovným kazateľom a súčasne predsedom Slovenského poľa. Bol oduševneným rečníkom. Mládež a zbor ho mali veľmi radi a s ťažkým srdcom sa s ním lúčili.

V roku 1930 vstúpil do kolportáže brat Ján Žurek. Po absolvovaní Biblického seminára sa stal vedúcim kolportérom na Slovensku a neskôr kazateľom. Pracoval vo zboroch: Bratislava - Petržalka, Békéscsaba, Lučenec, Kežmarok, Nové Zámky. Spolu s bratom Michalom Gehanom bol preložený do Bratislavy ako mladý pracovník Ján Lichý, ktorý mal založiť Slovenskú skupinu, lebo zbor mal vtedy iba nemecký a maďarský hovoriacich členov. Z Božej milosti a po spoločnom úsilí bolo za niekoľko mesiacov pokrstených viacero duší z ktorých spomenieme aspoň niektoré: sestra Macková, rodina Selská, brat Nohal s manželkou rodina Fridmanová a iní.

V dňoch 5 - 8.07.1934 sa konala výročná volebná komisia Slovenského misijného poľa. Brat Gehan napísal svoje dojmy o tejto konferencii takto: "Táto konferencia bola najkrajšia zo všetkých predošlých a to už aj preto, že počet účastníkov činil raz toľko ako na konferencii pred dvoma rokmi". V sobotu bolo prítomných 350 osôb. Niektorí účastníci prišli z Východného Slovenska až päťsto kilometrov na bicykloch. Prítomní boli hostia brat Braun predseda Rakúskej jednoty, A. Zeiner predseda Maďarskej jednoty, brat Dittmar misionár zo Sumatry, predseda našej jednoty ako aj bratia J. Doubravsky, J. Popelka a Ludwig. Hoci na konferencii bolo zastúpených viac národností a každá prednáška bola prednesená v troch rečiach, boli sme spolu v najlepšej jednote a v pokoji a cítili sme sa ako bratia a sestry ako deti jednej veľkej rodiny, ktorý sa srdcom vzájomne dohodovorili hoci pre rôznosť rečí sa nemohli všetci dorozumieť. V nedeľu po konferencii sa konal svätý krst v Dunaji, kde bolo pokrstených dvanásť duší z Bratislavského zboru. Krstil brat Gehan.

V roku 1935 sa zbor rozlúčil s bratom Gehanom, ktorý bol preložený do Liberca a na jeho miesto nastúpil brat Schor. V tomto roku odišiel aj brat Lichý do okolia Vysokých Tatier a na jeho miesto nastúpil brat Gajan. Následne po ňom prišiel brat Tobiáš Zigmunt, ktorý pochádzal z dediny Ilije pri Banskej Štiavnici. Počiatky adventného hnutia v Bratislave boli veľmi ťažké. Posolstvo šírili členovia predávaním našich kníh a časopisov. Pre kolportáž dostali povolenie od policajného riaditeľstva alebo župného úradu. Dňa 25.01.1936 sa konala jubilejná slávnosť 25. ročného trvania zboru na ktorú prišiel z Liberca brat Gehan, ktorý aj slúžil Božím Slovom. V roku 1938 mala Bratislava už 115 pokrstených členov.

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

Vo februári 1909 bol Generálnou konferenciou vyslaný do svojej vlasti /na Slovensko/ br. Štefan Halužic spoločne so svojou manželkou, aby tam misijne pracoval. Pôsobil na "Dolniakoch" odkiaľ bol poslaný do Liptovského Mikuláša. Zo severnej Ameriky sa tiež vrátili pod Tatry bratia Gajdoš, Dančík, a Ganovský, ktorí v Amerike poznali adventné posolstvo. Oni založili v Liptovskom Mikuláši zbor, ktorý patrí medzi prvé zbory na Slovensku.

ILJE /pri Banskej Štiavnici/

Do Ilje sa dostalo adventné posolstvo skrze brata Štrbu /nar.04.02.1901/ ešte za Maďarsko - Uhorska, ktorý sa v roku 1918 odišiel učiť za kupca do Budapešti, a tam sa stretol s adventistami. Takže Ilijský zbor bol jeden z prvých na Slovensku. Rodičia ako verný katolíci mu pri odchode zavesili na krk amulet svätého Antonička a v Budapešti za neho zaplatili omše, aby neutrpel škody a vrátil sa ako verný katolíci. Mladíkovi sa však dostala do rúk kniha s adventným posolstvom. O Božiu pravdu prejavil záujem a taktiež o tom napísal aj svojim rodičom. Rodičia neporozumeli o čom písal a tak v roku 1920 si zobral niekoľko týždňovú dovolenku, aby navštívil rodičov a vysvetlil im to. Doma si mysleli, že bol prepustený z učenia pre /bláznovstvo/ a tak plakali.

Keď sa objavil vo dverách na krku už nemal amulet svätého Antonička. Po celej dedine sa rozšírilo, že mladý Štrba priniesol novú vieru. Skoro sa vytvorila malá skupina veriacich. Medzi časom však vznikol pohraničný spor medzi Slovenskom a Maďarskom a hranice boli zatvorené, takže sa nemohol vrátiť späť. Ostal dlhšiu dobu doma a čas dobre využil. Pripravil skupinu na krst. Problém bol v tom, že doposiaľ nepoznali nikoho z adventistov na Slovensku. V širokom okolí navštívili väčšie dediny aj mesta ale bez výsledkov. Napísali známym do Ameriky, ale tí im poslali adresu baptistov. Nakoniec prostredníctvom polície vyhľadali zbor v Košiciach a brata Kessela. Občania Ilje sa dozvedeli, že skupina chce odísť do Košíc k svätému krstu. Niektorí na popud kňaza, ktorý od začiatku robil problémy veriacim, sa ozbrojili kosami, niektorí palicami a iný nahnutým ovocím. Boli rozhodnutí za každú cenu ich nahnať späť. Nečakaná búrka a prudký lejak zahnali hrdinov domov a malá skupinka využila túto príležitosť na to, aby odišla do Košíc. Zlosť obyvateľov bola tak veľká, že chceli našim veriacim zapáliť domovy.

Po dobu troch mesiacoch museli naši bratia a sestry strážiť svoje príbytky. Cez deň tvrdo pracovali a v noci sa striedali pri strážení. Jeden z vodcov násilníckej skupiny bol pri tanečnej zábave zavraždený. Keď sa nepodarilo ani násilím zadržat skupinu veriacich, povolal si kňaz svojho misionára. Všetci z dediny museli byť prítomní, museli ísť ku spovedi a museli sľúbiť, že od viery neodstúpia a adventistami nebudú.

Na pamiatku misie bol postavený kríž vedľa nášho domu, kde sa veriaci zhromažďovali. Napriek sľubu ktorý museli dať sa v roku 1923 pripojilo páru duši. Od 2.-7. apríla 1925 bolo tu okrskové zhromaždenie Slovenského misijného poľa spojené s kazateľským a kolportérsnym zhromaždením. Medzi prvými, ktorí boli v Košiciach pokrstený boli tieto sestry: matka brata Štrbu, sestra Zigmundová /matka predsedu únie/ a dve dcéry Anna Gajanová a Berta Ceplová, sestra Oborná a Dobrovičová. V roku 1925 už bolo v Ilji dvadsaťsedem členov. Keď v jednej našej rodine zomrelo dieťa, nedostali povolenie ho pochovať na katolíckom cintoríne. Bratia v Ilji na tomto základe založili svoj vlastný cintorín. Súdna komisia to uznala a tento cintorín sa stal jediným adventistickým cintorínom v Československu. V roku 1924 žiadali občania okresného náčelníka, aby všetkých adventistov z obce vystaľoval, žiadny nový tam nesmie bývať a ani sa prisťahovať, má sa im okamžite zakázať sa zhromažďovať a uložiť trest za neúctu k sviatočnému dňu k nedeli. Náčelník však ich žiadosti nevyhoviel a vrátil im ju s ostrými slovami. Tak predivne náš milý Pán pomáhal bratom a sestram. Videli, že Ten ktorému dôverujú je vždy blízko so svojou pomocou. Tí, ktorí boli najväčšími odporcami v Ilji, prichádzali do zhromaždenia, aby počúvali radostné posolstvo.

Martin - Priekopa

Píšem v krátkosti zo spomienok brata Teofila Nechutu. Spomína na brata Tobiáša Zigmunda /narodeného 10.09.1905/. Študoval na našom seminári v Lodeniciach. Jeho ujo bol katolícky biskup Buzalka, ktorý mu umožnil študovať niektoré predmety na katolíckom teologickom seminári. Po štúdiu odišiel pracovať na Slovensko. Podľa záznamov pôsobil v roku 1930 - 34 v Košiciach a okolí. V roku 1934 prešiel do Žiliny. Vo Vrútkach mal verejné prednášky, na ktorých som sa zúčastňoval so svojou mamou a susedkou už ako deväť ročný, čo bolo po predošlej skúsenosti môjho otca veľmi zaujímavé.

Môj otec Teofil Nechuta narodený /07.02.1894/ v Kopči okr. Luck na Volyni, pracoval ako robotník v Krompašských železiarňach. Po vzbure robotníkov v roku 1923 sa majitelia odsťahovali do Maďarska a robotníci prišli o prácu. Otec bol odkázaný na prácu v lese. Býval v súkromí v rodine P. Lengyela, adventistu s ktorým študoval Božie slovo. Ešte v tom istom roku bol v Košiciach pokrstený a prijal ponuku brata Popelku pracovať ako kolportér s adventnou literatúrou. Pracoval spolu s jedným bratom z Banskej Štiavnice, ktorý mal niekedy čudné názory. V tejto práci často hladovali, ale stalo sa, že boli aj milo prijatý, pohostený a niekedy aj prenocovali u dobrých ľudí. Pracovali na Pohroní v okolí Pukanca, Čerínu, Hrochoti. Raz unavení a zdeprimovaní neúspechom hľadali útočisko u kazateľa v Bansko Bystrickom zbore. Mysleli si, že tam prenocujú aspoň na lavici, ale ten ich pekne vypoklonkoval a tým, aby si hľadali nocľah niekde v meste.

Veľmi znechutený sa tejto práce vzdal a našiel si robotu pekára v jednej Zvolenskej pekárni s tým, že v sobotu bude žiadať voľno.

Majster to nebol ochotný akceptovať a odmietol ho vyplatiť, aby mohol odísť. Bolo to nepríjemné pre hladného chudáka, tak zostal robiť aj v sobotu. Pri práci sa zoznámil s veriacimi "Darbistami" a začal sa zúčastňovať ich zhromaždení.

V roku 1924 odišiel pracovať k pekárovi do Martina. Tam viedol duchovný rozhovor s kuchárkou zbožnou katolíčkou, ktorá po skúsenostiach v službe u katolíckeho farára, môjmu otcovi čítala text písma z Matúša 15,9 "Lež nadarmo ma ctia učiac učenia, ktoré sú nariadeniami ľudí". Táto kuchárka sa rozhodla opustiť katolícku cirkev a pridala sa k "Darbistom". Neskôr sa s otcom zobrali a spoločne navštevovali zhromaždenia "Darbistov" v Martine. Do zhromaždenia chodila aj rodina Hrozičková z ktorých sa neskôr niektorí stali adventistami. Otec však stále udržiaval kontakt s adventistami najmä s bratom Popelkom. Raz ho brat navštívil v práci. Po skončení práce išli spolu domov. Keď prišli ku nám mama sa spýtala, že kto je to, keď otec povedal že adventista, mama ich oboch vyhodila na ulicu. Museli nocovať v pekárni na lavici.

Neskôr do Martina prišla adventistická pracovníčka sestra Hrušová a našla si cestu k mojej mame, ktorá ju nevyhodila a viedli spolu rozhovory. Mama začala byť k adventistom tolerantnejšia a ako som už vyššie spomenul, začala sa zúčastňovať aj prednášok brata Zigmunda a rozhodla sa pre krst. Zvláštnosťou bolo, že ju krstil brat Popelka, ktorého pred časom vyhodila z nášho bytu.

Mimoriadna udalosť sa prihodila bratovi Zigmundovi na spomínaných verejných prednáškach, keď prednášal o vplyve špiritizmu. V to ráno mu vedúci hotelu pán Kimák povedal: "Pán Zigmund, dnes prídeme aj ja na vašu prednášku, bude určite zaujímavá. Dnes pri vedľajšom stole raňajkovala skupina pánov, ktorí sa chystajú prerušiť vašu prednášku, vraj si pozvali veľmi silné médium z Moravy a ten má zasiahnuť". Brat Zigmund sa náležite pripravil nielen na prednes, ale sa modlil aj za to, aby ho Pán chránil a viedol. Miestnosť v prenajatom hostinci bola preplnená. Po krátkom príhovore sa jeden poslucháč hlásil o slovo. Brat Zigmund si ale všimol, ako sa menila jeho tvár. Začal z hlboká dýchať a hlásil sa. Brat mu však slovo nedal. On však využil moment bratovej pauzy, vstal a začal hovoriť. Vtedy ako hovoril, brat Zigmund vzdychol k Pánovi, prešlo ním zvláštne teplo a vykročil k stojacemu mužovi. Prišiel k nemu zodvihol svoju pravú ruku nad jeho hlavu a povedal: "Démonsky duch, v mene Ježiša Krista Ti rozkazujem opusti tohto človeka aj túto miestnosť". V tom muža hodilo na stoličku, vydýchol a obzeral sa okolo seba, vstal a opustil sálu. Mnohým prítomným bolo zlé a museli odísť. Po tomto, mohol brat Zigmund dokončiť prednášku.

Po prednáškach sa veľa ľudí rozhodlo pre krst. Krstili sa v Potoku Jordán v Martine priekope. Bola to veľká slávnosť a rozšírený zbor Martin - Priekopa. Brat Zigmund spomínal, že špiritisti ho znepokojovali aj v Žilinskom byte, ale dielo nerušene pokračovalo. Brat Zigmund perom rozpisoval dispozície biblického učenia, ktoré som aj ja roznášal priateľom. Brat Zigmund nám na seminári rozprával, ako vyučoval priateľov v obci Hačava okres Košice - okolie. Musel tam ísť poľnou cestou štyri až päť kilometrov peší. Lesný robotníci sa chystali prekaziť mu cestu. Brat sa to dozvedel a náležite sa pripravil. Keď sa cestou približoval ku robotníkom, vystrelil z pištole do vzduchu dva krát a pokračoval v ceste. Keď prechádzal okolo nich, úctivo ho pozdravili a nechali ho na pokoji. Bolo tam pokrstených niekoľko duší.

Kronika a osobné spomienky br. Teofila Nechutu

ZVOLEN

Začiatky histórie Zvolenského zboru sú spojené s priekopníkom adventného posolstva Jánom Borguľom zo Zvolenskej Slatiny. Ako mladík narukoval na front v prvej svetovej vojne, kde padol do zajatia a dostal sa do Talianska. Tu sa stretol so spoluzajatcom Jozefom Dubrovským, členom cirkvi adventistov siedmeho dňa, ktorý šíril zvesť formou prednášok. Zúčastnil sa ich aj J. Borguľa a po návrate domov aplikoval získané poznatky u seba a v celej rodine. Ján Borguľa sa stal prvým adventistom siedmeho dňa vo Zvolenskom regióne, kde bol pokrstený biblickým krstom ponorením. K ďalšiemu šíreniu pravdy prispela sestra Hrušovská zo Slieska.

Kedže adventná zvesť prišla skôr do Čiech a na Moravu, ako na Slovensko, navštevovala kolportérsky kurz práve tam. Potom sa rozhodla šíriť svoje poznatky, predajom kresťanskej literatúry vo Zvolene a v okolitých dedinách Môtová, Lieskovec, Sliach a Zvolenská Slatina. Súčasne prišiel do Zvolena brat Mokrý s manželkou. Pokrstil Jána Borguľu s manželkou, brata Blahúta s manželkou rodinu Ondruškových a ďalších dvoch členov.

V meste Zvolen organizoval prednášky a vyučoval ľudí oslovených kresťanskou literatúrou, ktorú predávala sestra Hrušová. Získavali tak nových priateľov, napríklad brata Bayera, ktorý na začiatku neprijal adventné posolstvo, ale úprimné modlitby, pokora a láska členov, ho napokon nenechali ľahostajným. Rozhodol sa pre svätý krst, a nakoniec poskytol pre bohoslužby jednu z izieb vo svojom dome. Tak vznikla prvá modlitebňa adventistov vo Zvolene. Počas druhej svetovej vojny, po vzniku Protektorátu, museli brat Mokrý a sestra Hrušová opustiť Slovensko z politických dôvodov. Verejná činnosť cirkvi bola zakázaná. Členovia sa schádzali po rodinách. V máji 1945, činnosť zboru opäť ožila. Po smrti brata Bayera bola modlitebňa zriadená v priestoroch domu brata Fehéra, ktorý prišiel s manželkou do Zvolena v roku 1949.

Prvým povojnovým kazateľom bol absolvent teologického seminára v Prahe brat Šimom Juhász, ktorý začal novú éru kazateľov pôsobiacich vo zbore Zvolen. Pod vplyvom umelo vykonštruovaných prečinov, boli v päťdesiatich rokoch kazatelia perzekuovaní a väznení. Ale ani toto obdobie nezastavilo činnosť zboru. Krstom alebo prestupom z iných zborov, pribudli do Zvolena ďalší členovia. V roku 1998 oslávil zbor CASD vo Zvolene 70 výročie svojej existencie.

ILNICA

V roku 1912 založil brat Kessel zbor v Ilnici na Karpatskej Ukrajine. Spôsob, akým bolo svetlo Božieho posolstva prinesené do tejto dediny je zaujímavý a ukazuje nám aké predivné sú cesty Božie. Bolo to v roku 1908, keď sa vo svojej izbe modlil jeden knižný evanjelista a prosil Pána aby otvoril príbytky a srdcia ľudí. Pán viedol jeho kroky do domu dôstojníka v Maďarskom Miškolci. Po zbežnom prehliadnutí ponúknutých spisov, si domáci kúpil brožúrku "Synovia svetla" s poznámkou, že to je pre zbožného sluhu. Bol to mladý muž z Ilnice z Karpatskej Ukrajiny, ktorá vtedy patrila Uhorsku. Jeho meno bolo Kapitány. V Miškolci vykonával vojenskú službu. Brožúrku si s modlitbou čítaval. Semeno radostnej zvesti padlo na úrodnú pôdu. Išiel hľadať knižného evanjelistu, aby si mohol kúpiť viacero takýchto brožúriek, ale nenašiel ho. Skoro sa vrátil do svojej dedinky a tam zvestoval poznanú pravdu svojim príbuzným a priateľom. V jeho byte sa schádzala skupinka ku štúdiu ako aj k modlitbám. Túžili po ďalšom svetle a tak napísali do nášeho nakladateľstva do Budapešti /adresu si prečítali na zadnej strane brožúrky/.

Z nakladateľstva im poslali ďalšie brožúrky aj malý dopis. Na základe štúdia došli k presvedčeniu, že klaňanie sa obrazom je modloslužba a že deti Božie svätia sobotu. S reformou začali ihneď a obrazy vyhodili do rieky. Mali veľkú starosť, kto ich pokrstí biblickým krstom. Raz dedinou prechádzal obchodník s obrazmi a ponúkol obrazy aj im. Tí ho uvítali s Bibliou v ruke a povedali mu čo urobili s obrazmi. Obchodník kývol rukou a povedal im, to ste takí blázni ako jeden človek v meste...x. Tak sa dostali cez tohto brata k bratovi Huenergardtovi. Ten pri svojej návšteve v Ilnici pokrstil desať duší. Túto skupinku odovzdal bratovi Kesselovi v Košiciach, ktorý tam vyučoval duše ku krstu. Keď bolo pokrstených prvých desať duší, v dedine sa im vysmievali. Čo je to za desať duší? Čo je to za cirkev? Tá sa skoro rozpadne. Pán farár posmešne hovoril, že keď bude v dedine 99 adventistov on sa stane tým stým. Bratia sa ticho modlili a pracovali.

V tej dobe prežívali ťažkosti žiadny adventistický kazateľ nesmel vstúpiť do dediny. Bol vydaný úradný zákaz zhromažďovania sa. Policajti nútili našich bratov a sestry v sobotu pracovať. Susedia im posekali v noci ešte zelené obilie. Všetky sily zlá sa postavili proti nim. Ale bratia a sestry boli jednotní. Istotne by to vyjadrili slovami: "Hospodin zástupov je s nami, pevnou vežou vysokou nám je Boh Jákobov" /Žalm 46,8/. Zhromažďovali sa v lese a tam sa modlili aj za svojich nepriateľov. Večer Pánovu mali pri rieke, kde si umývali nohy. Tieto ťažkosti neuškodili Božiemu dielu, lebo na konci vojny v roku 1918 mal zbor 40 duší. Vtedy tu nebol žiadny kazateľ.

Po vojne tu dochádzal brat Kessel a upevňoval zbor. Opäť sa prejavila nová vlna nenávisť. Nastali nové ťažkosti, mnohí bratia a sestry boli ranení, odvezení do nemocnice, niektorí položili svoje životy za pravdu. Boh však skrotil ľudskú zlobu a dal im pokoj.

Za krátky čas boli príbytky členov malé na zhromažďovanie a tak v roku 1921 si postavili uprostred dediny krásnu modlitebňu. V tom istom roku sa tu konala aj konferencia. Uprostred dediny bolo pri tejto príležitosti pokrstených štrnásť ľudí. Pri každej večeri Pánovej bolo pripojených skrze krst niekoľko duši oddaných Pánovi.

Takže v roku 1924 bolo v Ilnici 111 členov. Bratia nezabudli na slova pána farára a išli mu pripomenúť jeho sľub "Nás je už 104, chcete byť 105 adventista a nasledovať Krista"? Keď to počul, bol veľmi udivený. Z týchto malých začiatkov sa rozšírilo dielo na celú Karpatskú oblasť. Naši bratia a sestry prežívali všade ťažkosti pre Božiu pravdu. Dňa 10.04.1920 bolo pokrstených v Irholci deväť duší. Na druhý deň, keď mali naši zhromaždenie, pošťval farár celú dedinu. Dedinčania prenasledovali adventistov ako divú zver. Dobešli až k rieke Terešve a preto, že bola rozvodnená, nemohli ďalej. Prenasledovatelia chytili našich ľudí a nahádzali ich do rieky, ktorá bola miestami až štyri metre hlboká. Bratia, ktorí vedeli plávať doplávali doprostred rieky na ostrovček sprevádzaný kamenným dažďom. Na jednej mladej sestre sa obzvlášť vypomstili. Najprv ju do krvi zbili a potom ju hodili z mosta do vody. Keď sa držala zábradlia pochytili kamene a bili ju po prstoch do tváre, kým sa nepustila. Tak položila život pre svoju vieru. Ľudia na moste sa dívali a smiali. Keď bola po niekoľkých dňoch nájdená mŕtvola, vyzliekli ju zo šiat a nechali ležať až ju psi obhrýzli. Zostala tam ležať viac ako štyri mesiace, až kým ju jeden náš brat tajne pochoval na záhrade. Taktiež noviny priniesli o tom správku. Túto udalosť vyšetřovala aj polícia, ale tým sa to všetko skončilo. Prenasledovateľom našich veriacich, nechceli ľudia z okolitých dedín predať obilie.

Títo bratia a sestry patria k oblaku svedkov viery, ktorí neváhali položiť svoj život za Pána Ježiša a za blahoslavenú nádej jeho druhého príchodu. Nedá sa popísať všetky skúsenosti a vymenovať všetky mená. Uspokojme sa teda s tým, že v nebesiach je o tom napísaná pamätná kniha.

POPROČ

Začiatky zboru Poproč sa tradujú od obdobia 1927 - 1929. Keď Pán posielal svojich služobníkov sestru Bačíkovú - Obornú a brata Gajana, ktorí často prichádzali z Košíc, niekedy aj peši a rozsievali semeno pravdy Božej. Ono vzrástlo a prinieslo úžitok. Siedmy uverili v Pána Ježiša a prijali ho za svojho Spasiteľa, a stali sa očavateľmi jeho druhého príchodu. Keď brat Dr. Theis, viedol k vodnému hrobu bratov: Bauera, O. Hyľovského /obuvníka/, V. Komoru, P. Hyľovského, Sopku, O. Hyľovského II., a Filčáka, mali už títo svoje skúšky za sebou, išli ku krstu s vierou, lebo vedeli komu uverili. Stali sa piliermi adventistov siedmého dňa v Poproči. V roku 1930 vystriedali brata Gajana a sestru Bačíkovú bratia Havrenko a Zigmund. Za ich štvorročného pôsobenia sa zbor rozrástol na 21 duší. Pribudli niektorí z okolia, najmä na Hačave, kde prijalo pravdu Božiu osem duší. Prvým starším zboru bol brat Bauer. V rokoch 1934 - 1938, pôsobil v Košiciach a Poproči brat Čižmár a biblický pracovník brat Sobotka. Ďalších päť duší sa rozhodlo nasledovať Krista. Starším zboru sa stal Peter Hyľovský. V jeho dome sa konali aj bohoslužby. Počas druhej svetovej vojny v rokoch 1939 - 1945, navštevovali Poproč kazateľ brat Bajor, biblický pracovník brat Vanko a brat Samec. V tom čas prijalo pravdu päť duší, starším zboru bol vtedy brat O. Hyľovský II.

Po druhej svetovej vojne tu opäť slúžil ako kazateľ brat Gajan a starším zboru sa stal O. Hyľovský /obuvník/ do roku 1948. V tom čase sa pokrstilo dvanásť duší. V roku 1951 bol do Košíc pridelený za kazateľa brat Kaba, ktorý mal na starosti aj Poproč. Pôsobil tu až do roku 1959. V tom čase sa pokrstilo v Poproči štrnásť duší. V tomto období sa rozhodli zriadiť vlastnú modlitebňu podľa vtedajších možností u brata Bauera a stavbu ukončili do dvoch rokoch, ale k prvému zhromaždeniu v tejto budove došlo až v roku 1956. V roku 1959 vystriedal brata Kabu, brat Styk. Krátky čas pôsobil v Poproči aj brat Bíro, a brat Ľ. Turcer. V roku 1968 tu slúžil krátko aj brat Jozef Ondrušek, v tom istom roku ho vystriedal brat Kohút, ktorý tam slúžil do roku 1972. Na krátky čas vypomáhal opäť brat Ondrušek. Dňa 01.10.72 nastúpil za kazateľa brat Nechuta a biblickým pracovníkom bol brat Muráň. Dňa 10.01.77 bol pridelený kazateľ brat Š. Horňák. Po dvojročnom pôsobení brata Štefana Horňáka, nastúpil opäť dňa 01.01.1979 za kazateľa brat Nechuta. Dňa 01.10.1980 bol opäť pridelený brat Ondrušek.

- výber z kroniky zboru Poproč

KOŠICE - metropola Východného Slovenska

Prvé záznamy o vybudovaní mesta sa prisudzujú roku 1230 časti Lubina, ktorá neskôr zanikla. Najstaršou zachovanou listinou o Košiciach, je donačná listina mladšieho kráľa Štefana V. z roku 1261, ktorou kráľ obdarúva občanov Košíc.

O obranných hradbách sa spomína už v listine cechu kožušníkov z roku 1307. Košice sa v zachovaných listinách spomínajú až do deväťdesiatich rokov trinásteho storočia ako kráľovská obec "Villa Regia". Svedčí o tom aj listina pápeža Martina V., zo dňa 07.05.1283. Prvé meno dostali Cassovia. Za Rakúsko - Uhorska boli Košice slobodným kráľovským mestom. V roku 1369 dostáva mesto od kráľa Ľudovíta Veľkého erb. Tvoril ho štít so štyrmi strieborno - bielymi pruhmi umiestnenými v červenom poli v horizontálnej polohe. Nad nimi v hornej časti, boli umiestnené tri ľalie zo znaku kráľovského rodu Anjou. Bol to prvý mestský znak na Slovensku a v Európe vôbec. Bol podložený kráľovskou erbovou listinou.

Občania Košíc mali autonómiu v správe a súdnictve. V hodnostnom poradí slobodných kráľovských miest v Uhorsku, boli Košice hneď za Budínom. Po nich nasledovali: Bratislava, Trnava, Šoproň, a len potom Pešť. Košice boli obchodnou križovatkou medzi Severom a Juhom a Východom a Západom. Výhodná poloha Košíc, mesta ležiaceho na križovatke dávnych ciest, zručnosť remeselníkov, podnikavosť obchodníkov i kráľovské výsady vytvárali priaznivé predpoklady pre čulý obchodný ruch. Mesto malo už od svojho vzniku značný strategicko - vojenský význam.

V prvej polovici 15. storočia mali Košice sedem tisíc obyvateľov, Bratislava iba päťtisíc a ostatné pod tri tisíc. Kráľ Matej udelil v roku 1459 mestu Košice výsadu raziť vlastné mince. V meste bývalo najviac rímo katolíkov, evanjelikov a. v., greko katolíkov, pravoslávnych, kresťanská reformovaná cirkev a menšie prebudenecké cirkvi.

Vznik zboru sa datuje na august 1908. Do Košíc boli z Nemecka z misijnej školy preložené dve zdravotné sestry Žofia Bottyanska a Ambrozyová. Pred tým, Košičania ešte nikdy nepočuli zvesť posledného záchranného posolstva. Tieto dve sestry pracovali ako súkromné zdravotné sestry v zdravotnom domove, ktorý bol na terajšej Alžbetinej /Šrobárovej/ ulici. Svoje prvé skúsenosti podávajú takto: "Začiatky boli veľmi ťažké a už to tak vyzeralo, že nás každý odmietne. Dokonca aj byt sa nám zdráhali prenajať a preto sme mali veľmi slabý výhľad na úspech. Tunajší lekári, s ktorými sme mali predovšetkým nadviazať spojenie, namiesto toho, aby nás boli zastávali, postupovali proti nám a robili nám prekážky". Tento odpor však netrval dlho, ľady sa poprelamovali a dostávali sme čím ďalej, tým viac pozvánok do jednotlivých rodín. Z toho dôvodu im v zime 1908 – 1909 prišli na pomoc sestry: Bérová, Dornerová, a Schotnerová, ktorá sa neskôr vydala za kazateľa Čižmára. Všetky pracovali ako zdravotné sestry a pritom usilovne a nadšene zvestovali adventné posolstvo. Keďže tieto zdravotné sestry mali v Košiciach veľmi veľa práce, boli do Košíc poslané ďalšie sestry a to tri telesné sestry, Anna, Babeta a Hermína Holtusové, ako aj sestry Meitnerová, Purlamová, Lasizová a Bresinová.

Všetky tieto sestry žili príkladným a posväteným životom, nielen ako dobré zdravotné sestry, ale aj ako dobré kresťanky. Svojím žiarivým, lásky plným a milým správaním, si získali srdcia ľudí. Kráčali v šlapajach najvyššieho lekára a usilovali sa spojiť liečbu tela s uzdravením duše. Navštevovali chudobných ľudí v ich domácnostiach a pomáhali im. Sestra Bresinová po jeden a pol ročnej svedomitej práci, zomrela na zápal pľúc. Sestra Purlamová bola pozvaná do svojej vlasti Sovietskeho zväzu. Na uvoľnené miesta prišli ďalšie zdravotné sestry, takže koncom roku 1918 ich bolo v Košiciach už dvanásť. Boh im v ich práci bohato žehnal. Ak sa vrátíme do roku 1909, vtedy sestra Žofia Bottyanska napísala: "Teraz už aj v tých najpoprednejších rodinách sa otvorili dvere pred zvesťou trojanjelského posolstva. Toto všetko je len začiatkom toho veľkého diela, ktoré je ešte pred nami. Potrebovali by sme veľmi dobrého pracovníka, ktorý by započatú prácu ďalej budoval".

V tom čase preložili do Košíc, ako stáleho pracovníka brata Fuhrleho. Kázal po nemecky a do maďarčiny prekladala sestra Bottyanska, neskôr sestra Ambroziová. Najprv mával prednášky v dome ošetrovateliek na Alžbetinej č. 4, neskôr sa mu podarilo získať priestrannejšiu miestnosť na Hlavnej ulici č. 91, bol to dvojizbový byt. Na dom sme z ulice umiestnili tabuľku s nápisom: "Biblické prednášky, každú nedeľu, stredu a v piatok o 19. hodine. Každý je srdečne vítaný!" Za pôsobenia brata Fuhrleho boli v Košiciach získané prvé duše. Boli to sestra Kelemenová, brat Ploskoňak a sestra Černáková, ktorá prišla do Košíc z Debrecína za zamestnaním. Bola kuchárkou a vedúcou v domácnosti u istého lekára, ktorý často navštevoval františkánov. Brat Fuhrle bol preložený do Spišskej Novej Vsi, kde pôsobil dva roky ale aj odtiaľ prichádzal do Košíc. Po dvoch rokoch sa pre chorobu vrátil do Nemecka. Ešte za jeho pôsobenia sa do misijnej činnosti zapojil brat Dr. J. F. Huenergardt. Dňa 17.01.1911 Policajné riaditeľstvo v Košiciach dalo súhlas k tomu, aby brat Dr. Huenergardt dňa 18. a 25. januára mal verejnú prednášku vo veľkej sále Župného domu. V dekréte okrem iného bolo napísané: "Keďže prednášky budú prednesené priamo v župnom dome, a sú výlučne náboženského rázu, nepokladám za potrebné vyslať orgána bezpečnosti". Prednášky mali hlboký vplyv na poslucháčov, a tak brat Huenergardt mohol napísať článok do nášho cirkevného časopisu "Pracovník evanjelia" o krásnych skúsenostiach. V dňoch 9 -10.06.1911, na slávnosti v Miškolci prijali ďalšie dve duše za členov Košického zboru. Brat Huenergardt napísal vtedy do cirkevného časopisu toto: "Z najväčšou radosťou môžeme vidieť, že v Severnom Maďarsku práca krásne pokračuje a pevne verím, že behom krátkeho času budeme mať početné zbory aj v týchto severných krajoch a to tak medzi slovenskými ako aj maďarskými obyvateľmi. Napriek letnému pracovnému obdobiu, večerné biblické prednášky sú dobré navštevované, tak v Košiciach, ako aj v Miškolci. Náš zbor sa už v roku 1911 zúčastňoval na podporách pre chudobných pri tom všetkom však nezabúdal na hmotnú podporu misie.

Sestra Žofia Bottyanska nepracovala iba v Košiciach, ale navštevovala aj viac miest a dedín dnešného Slovenska. Chodila po mestách a dedinách, kde svetlo trojanjelského posolstva ešte nikdy nezažiarilo. Z jej poznámok sa dočítame toto: "Na viacerých miestach sú zaujímavé sa malé skupinky, ktoré z plného srdca túžia nasledovať Pána. V práci som našla i také duše, ktoré už dávno žijú po spravodlivosti a keď som ich našla, tak sa tešili ako žena, ktorá stratila peniaz a keď ho našla radovala sa.

Pri jednej príležitosti som navštívila rodinu, kde muž bol silne proti pravde a hneval sa, že jeho manželka pravdu prijala. Žena musela hodne trpieť pre pravdu. Pán však mení ľudské srdcia. Počas môjho pobytu u nich sa tento muž úplne zmenil. Zúčastňoval sa na našich pobožnostiach a stal sa verným podporovateľom "Božej pravdy". Ako sme už vyššie uviedli pri Bratislavskom zbere, spomenuli sme konferenciu ktorá sa konala v Budapešti v dňoch 22 - 26.11.1911, nutné je túto konferenciu spomenúť aj pri Košiciach, keďže na nej bolo zriadené Severomaďarské misijné pole ku ktorému patrili aj Košice. Predsedom tohto poľa bol zvolený Frigyes Kessel. Za cestujúceho kazateľa zvolili brata Fuhrleho a za biblické pracovníčky sestru Bottyanskú, Nagyovú, Ambrušovú, a Schottnerovú. V tom čase mali Košice štrnásť členov. Brat Kessel mal dobré skúsenosti z Pánovej práce, lebo už predtým pracoval niekoľko rokov v Sedmohradsku a v Koložvari. Pôvodom bol Nemeč, ale dobre ovládal aj Maďarčinu, takže mohol kázať bez prekladu. V letnom období roku 1913 brat Kessel konal verejné prednášky vo veľkom stane, postavenom pre tento účel v mestskom parku. Brat Kessel podal žiadosť na Policajné riaditeľstvo o štátny súhlas na vykonávanie verejných prednášok v záhrade plavárni. Žiadosť bola zamietnutá. Bratia podali odvolanie a mestská rada im dovolila konať pobožnosti pod kontrolou úradu. Brat Kessel bol veľmi svedomitý a húževnatý a založil aj spevokol. Jeho manželka vyučovala detí. V tomto roku bola v Košiciach prvá konferencia. Záujem verejnosti o prednášky brata Kessela bol veľký a sám na túto prácu nestačil. Na pomoc mu prišiel zo Sedmohradska brat Betlen, ktorý bol v Košiciach pomocným kazateľom.

Neskôr vypomáhal brat kazateľ Lútovský ako aj Eszter Lovašová, ktorá bola preložená do Košíc ako biblická pracovníčka. Pracovala hlavne s mládežou. Usporiadávali zborové slávnosti zamerané na povzbudenie mládeže k štúdiu Písma, k nasledovaniu veľkého majstra a k odvráteniu pozornosti od zvodov tohto sveta. Na týchto stretnutiach boli prednesené zborové piesne, sóla, hudobné čísla a básne. Vypočuli si aj detský dialóg o dôležitosti misijnej práce, po ktorom nasledovala veľmi úspešná zbierka. Predseda misijného poľa brat Frigyes Kessel mal krátky povzbudivý príhovor, ktorý mal na poslucháčov hlboký dojem. Na jar 1913 sa brat Kessel presťahoval do Košíc. Košice sa stali centrom misijného poľa. Táto skutočnosť značne povzniesla život zboru. V dňoch 27 - 30. novembra 1913 sa v Košiciach konala konferencia Severomaďarského misijného poľa. Počet prítomných bol päťdesiat. Na tejto konferencii boli prijatí do zboru traja noví členovia. Brat Dail vysvätil staršieho zboru a diakona.

Počas konferencie boli verejné prednášky, ktoré mali hojnú účasť. V roku 1913 - 1914 boli získané tieto duše: Aurel Papp /ktorý sa neskôr stal usilovným kolportérom/, Arpád Muranyi, Anna Šošová, sestra Lacková, br. Nemeš a Štefan Macko. Brat Macko ako 18 ročný mladík v roku 1911 opustil svojich rodičov a prišiel do Košíc študovať vyššiu priemyselnú školu. Pán Boh tak riadil jeho kroky, že dostal podnájom u rodiny, ktorej kazateľ Fuhrle dával biblické hodiny a ktorá navštevovala naše zhromaždenie. Pri jednej príležitosti pozvala pani domáca do zhromaždenia aj svojho podnájomníka Macka. On pozvanie prijal a začal pravidelne navštevovať zbor. Účinkoval v spevokole a vypomáhal pri slávnostiach mládeže.

Po skončení priemyselnej školy dňa 27. júna 1914 bol pokrstený. Zakrátko na to vypukla 1. svetová vojna. Brat Frigyes a Betlen museli narukovať. Zbor ostal bez kazateľa v tej dobe a počas celej vojny veľmi významnú prácu vykonávali naše zdravotné sestry. V dobe vypuknutia vojny v Košiciach pracoval aj brat Michal Osz. Žiaľ miestnosť na zhromažďovanie bola odobratá pre iné účely. Členovia sa schádzali v byte brata Kessela. Medzi tým sme dostali správu, že náš brat Betlen padol v boji. Pre zbor nastali ťažké časy, pretože sa začalo šíriť takzvané reformné hnutie. Niektorí členovia opustili zbor pri čom zo sebou strhli poniektorých jedincov a založili si samostatnú skupinu.

V týchto ťažkých časoch sa osvedčila vernosť zdravotných sestier, ani jedna neodišla zo zboru. Dobrý Pán však neopustil dielo v Košiciach ani počas prvej svetovej vojny. Misijnej práci pomáhali aj bratia, ktorí nenarukovali. Spomedzi nich to bol brat Kelemen. Večerou Pánovou v tom čase slúžili bratia: Minck, Huenergardt, Bärtsch zo Švajčiarska. Brat Kelemen bol medzi tým vysvätený a bol prvým vysväteným domácim kazateľom. Dunajská únia na svojej konferencii v dňoch 1 - 5. apríla 1915, poverila vedením severomaďarského misijného poľa, brata Huenergardta. Brat Kessel bol v tom čase na vojne. K roku 1916 dočasne prevzal vedenie tohto misijného poľa brat Adolf Minck, ktorý sa stal neskôr predsedom Maďarskej únie a potom predsedom Nemeckej divízie. Dňa 24.11.1916 sa podarilo bratovi Conradimu v spoločnosti brata Huenergardta navštíviť Košice, kde bolo celý deň požehnané zhromaždenie. Brat Conradi, ktorý doteraz ešte nikdy nebol v Košiciach mal veľkú radosť z toho, že sa mohol stretnúť aj s našimi severomaďarskými členmi. Brat Huenergardt ešte aj ďalší deň zostal v meste. V týchto rokoch bolo z pomoci Božej získaných niekoľko duší, medzi nimi sestra Gaálová s dcérou Nelly, ktorá sa neskôr stala manželkou Bélu Gyarmatiho.

Začiatkom roku 1917 sa opäť podarilo bratovi Huenergardtovi na krátky čas navštíviť Košice, kde sa stretol s bratom Kelemenom. O tejto ceste brat Heunergardt píše takto: "Dva dni som strávil v spoločnosti našich bratov a sestier v Košiciach. Pred mojím odchodom tri milé duše učinili zmluvu s naším Spasiteľom a sú i ďalšie, ktoré ich budú nasledovať. Veľmi radostná je práca našich tamojších zdravotných sestier, ktorých je teraz osem. Ich činnosť veľmi prospeje Božiemu dielu v Košiciach". V roku 1917 mal zbor 32 členov. Po skončení prvej svetovej vojny prestala existovať aj Dunajská únia. Košice aj celé Slovensko, bolo začlenené do Československej jednoty adventistov siedmeho dňa so sídlom v Opave. Predsedom jednoty bol brat Frauchiger, ktorý predtým pracoval dlhší čas v Turecku. Počas vojny bol za kazateľa do Košíc po druhý krát pridelený brat Frigyes Kessel. Zbor sa zhromažďoval v jeho byte na Vodnej ul. č.2. Brat Kessel aj s rodinou prinášali veľké obete. Mnohých členov zo širokého okolia často prijímal na nocľah a sám so svojou sedem člennou rodinou spával na rozkladacích stoličkách. Preto tým viac rástla láska k pravde a k Pánovi. Boh žehnal jeho prácu.

V rokoch 1919 - 1923 boli získaní ďalší členovia do zboru. Boli to predovšetkým títo členovia: sestra Danková, brat Danko, sestra Beňovská, v Bidovciach rodina Beregszasziová a v Čakanovciach rodina Mošková. V roku 1922 boli v Košiciach pokrstený aj prví členovia zboru Ilija odkiaľ prišla pravda Božia neskôr aj do Banskej Bystrice. Boli to, Matka brata Tobiáša Zigmunda a jeho dve sestry: Anna Gajanová a Berta Ceplová, matka kazateľa Jozefa Štrbu, sestra Oborná a sestra Dobrovičová.

Z Košíc sa rozšírila práca až na podkarpatskú Rus. Ohotne vypomáhal aj brat Štefan Macko a brat Raška, ktorý v roku 1924 zomrel. V roku 1923 bol brat Kessel preložený opäť do Cluji /Kolozsvár/ a zbor sa z nim ťažko lúčil. Na jeho miesto prišiel brat Bischoff, ktorý bol zvolený do funkcie predsedu slovenského misijného poľa. Túto funkciu zastával do roku 1925. V tejto dobe boli získaní členovia: Andrej Beňovský a v Prešove rodina Fazekášových, sestra Mária Kováčová ako aj celá rodina Juraševská. V roku 1926 nadobudol Košický zbor vlastnú modlitebňu, na Orlej ulici č. 17. Predtým sa podarilo Bratovi Bischoffovi prenajať vhodnú miestnosť pre zbor v mestskej hudobnej škole na Kováčskej ulici. Odtiaľ sa zbor presťahoval do vlastného domu, v ktorom zostal až do 30.09.1952. V tej dobe veľmi ožila aj kolportáž. Kolportéri a členovia zboru pracovali v meste ako aj v okolitých dedinách veľmi úspešne. V Dňoch 27 - 30 novembra 1924 sa konala v Košiciach okresná slávnostná konferencia za prítomnosti brata Kotza a Rulinga. Na stretnutí sa rozprávali skúsenosti.

Uvádzam výňatok zo skúsenosti Petra Juraševského, ktorý býval v Seni, okres Košice kde sa dozvedel o adventnej pravde. V Košiciach u sestry Kováčovej sa stretol s br. Štefanom Mackom v piatok večer. Br. Macko ho pozval do zboru, kde v sobotu kázal brat Bischoff. Kázanie sa mu veľmi páčilo a tak sa zaujímal o Bibliu a začal ju študovať. Jeho manželka bola katolíčka a veľmi ostro bojovala proti pravde. Brat Juraševský si potom kúpil katolícku Bibliu, ktorú spoločne študovali a porovnávali s našou Bibliou. Brat Macko ho vyučoval prítomnej pravde a v roku 1925 bol pokrstený s manželkou a celou rodinou. Krstil ich brat Bischoff. V tom istom roku bol pokrstený aj jeho brat Pavel Juraševský. V rokoch 1925 - 1927, bolo v Seni asi 12 členov. Brat Macko tam mal verejné prednášky. Priateľov pozývali tak, že dali vybubnovať aby ľudia prišli do školy kresťanskej reformovanej cirkvi. Tieto prednášky navštevovalo veľa ľudí, aj reformovaný farár p. Lengyel. Manželka br. Juraševského túžila po tom, aby aj jej sestry poznali pravdu. Celých 26 rokov sa modlili a pracovali na tom, aby prijali pravdu. Po dlhom čase boli vyučované a aj pokrstené rodina Horňáková, Morozová, Benešová a Molnárová, celkom trinásť duší.

Brat Peter Juraševský bol usilovným a úspešným kolportérom v rokoch 1925 -1929. Po odchode brata Bischoffa bol predsedom slovenského misijného poľa brat Theis. V jeho dobe sa v Košiciach vystriedali kazatelia: Havrenko, Ján Gajan, Ján Lichý a Tobiáš Zigmund. Prvá celoslovenská volebná konferencia sa konala v Košiciach a to v dňoch 25 - 30.09.1923. Túto konferenciu viedol predseda slovenského misijného poľa br. Bischoff. Prítomných bolo 29 delegátov z dvanástich zborov. Celkový počet členov bol vtedy na Slovensku 224. Vysvätený kazatelia boli bratia: H. Bischoff a G. Geyer a kazatelia na skúšku br. Macko a Ján Raška. Pomocný kazatelia Béla Streisinger /Gyarmati/ a Vasil Čižmár. V dňoch 8 - 11. marca 1928 sa konala v modlitebni v Košiciach celoslovenská volebná konferencia. Táto slávnosť mala bohatú návštevnosť. Dvaja bratia z Ruska, keďže nemali peniaze na cestu prišli zo vzdialenosti 200 km peši. Z divízie boli prítomní bratia Landeen a Box. Z Prahy prišli bratia Ruling, V. Lešovský, F. Ludwig a Jozef Popelka. Konferenciu otvoril predseda Slovenského misijného poľa brat Theis. Počet delegátov bol 32 z trinástich zborov. Dva zbory neboli zastúpené. V roku 1931 bol za predsedu Slovenského misijného poľa zvolený brat Michal Gehan, ktorý presťahoval ústredie z Košíc do Bratislavy. Brat Zigmund však ostal ako zborový kazateľ v Košiciach do septembra 1933. Od roku 1934 - 1937 pracoval v Košiciach brat Vasil Čižmár a brat Jozef Sobotka.

V novembri 1938 bola uskutočnená "Mníchovská dohoda" a dňa 8.11.1938 Maďarská armáda na čele s Mikulášom Horthym obsadila Košice ako aj celé Južné Slovensko. Košický zbor bol pripojený k Maďarsku. Maďarská únia poslala do Košíc za zborového kazateľa brata Vanku, a ako vysvätený kazateľ tu chodil Ladislav Bajor. Neskôr tu pracovali bratia Samec, Danhauser a iní. Na jar roku 1944, keď Hitlerovské hordy obsadili Maďarsko, činnosť cirkvi bola zakázaná. O šesť až sedem mesiacov neskôr bola činnosť zboru obnovená, ale do zboru mohli chodiť len ľudia nad 18 rokov. Dňa 09.05.1945 bola naša vlasť oslobodená a Košický zbor bol pripojený k cirkvi adventistov siedmeho dňa s ústredím v Prahe, ul. Londýnska 30. Prvým kazateľom v Košiciach po oslobodení bol brat Ján Gajan. Po jeho zvolení za predsedu Slovenského misijného poľa v roku 1948 nastúpil do Košíc brat Ján Lichý. Po bratovi Lichom nastúpil dňa 16.11.1951 brat Ján Kaba. Kratší čas vypomáhali vo zbore aj bratia Jozef Štrba, Ján Kartik, Dezider Duda a Ondrej Dobrota. V dobe od 01.10.1952 do 26.09.1956 bola činnosť našej cirkvi vládou zastavená. Našu modlitebňu skonfiškovali a môj otec brat Ondrej Balog /starší/ napriek prísnemu zákazu štátnych orgánov zobral k nám literatúru, ktorá bola aspoň jediným zdrojom veriacim a taktiež jediným zdrojom k šíreniu evanjelia počas zákazu. Boli to najmä knihy: Cesta ku Kristovi, Svet, Zo života a rôzne iné brožúry. Počas zákazu sme sa zhromažďovali v rodinách a to: Horváthovej, Hajerovej, Gondolovej, Pappovej, Čabajovej, Hlivkovej. Od decembra 1958 sme sa zhromažďovali v prenajatej modlitebni Bratskej jednoty baptistov na ulici Jesenského č. 29. Od zákazu činnosti až do roku 1962 kedy sa konala v Košiciach jubilejná slávnosť sa štatistika o pokrstených, zomrelých a vylúčených členov nezachovala.

V roku 1962 patrilo ku Košickému zboru 7 kazateľských staníc s týmto počtom
Členov: Košice - materský zbor 122 členov. Kazateľská stanica Poproč 53 členov, Brzotín 36, Gerlachov 44, Čakanovce a Bidovce 30, Slovenská Ves 24, Lučivná 19, Kropachy 16. Spolu celý systemizovaný zbor bol 344 členov. V roku 1968 sme vykonali na Slovensku reorganizáciu zborov. Gerlachov sa 01.08.1968 osamostatnil a prestal byť kazateľskou stanicou Košíc. K nemu boli pridelené kazateľské stanice Kežmarok a Lučivná. Od tohto dňa do zboru Košice patrili tieto kazateľské stanice: Poproč, Brzotín, Kropachy, Markuška. Na jubilejnej slávnosti v Košiciach, dňa 09.06.1962 po spomienke na zašlé časy radosti a žiaľu bolo prednesené rozhodnutie zboru pre budúcnosť týmito slovami: "Pozerajúc naspäť na uplynulých päťdesiat rokov zborového života, musíme zvolať s mužom Božím prorokom Samuelom: "Až potiaľ nám pomáhal Hospodin" /1.Sam.7,12/. Pozerajúc na prítomný čas je svätou povinnosťou všetkých členov zboru usilovať sa o ducha jednomyselnosti, lásky, svornosti a posvätenia ako aj vrúcne prosiť Pána s Božím služobníkom Mojžišom:

"Nech sa vidí pri tvojich služobníkoch tvoje dielo a tvoja sláva nad ich synmi a nech je krása Pána nášeho Boha nad nami a upevní dielo našich rúk, prosíme upevní dielo našich rúk".

Použitá literatúra:

- Hledání identity	George R. Knight
- Vývoj a pokrok Adventního díla v Československu	Emanuel Duda
- Pamätajme ako nás Pán viedol	Augustín Štefanec
- Ranné dejiny Adventistu sedmého dne	Konrad F. Mueller
- Dejiny adventního hnutí	Wolfgang Hartlapp
- Prorocký súvis Adventistov siedmého dňa s Milleristami	Francis D. Nichol
- Egy Amerikai lelkesz Magyarországi missziója /Misia amerického duchovného v Maďarsku/	Zoltán Rajki
- Minulosť, prítomnosť a budúcnosť	Imre Petrik
- Zjednotené adventné dejiny	Laszló Erdelyi
- Dostupné rukopisy niektorých zborov na Slovensku	

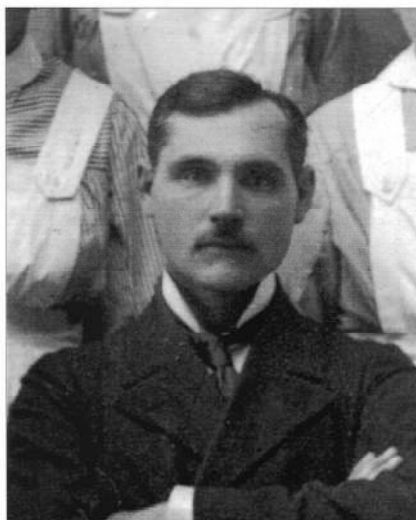
William Miller

EGW 1899

Joseph Bates

Dr. J.F Hunegarth - prvý evanjelista v Košiciach
1909-1917
Od roku 1915 predseda Severomaďarského misijného poľa

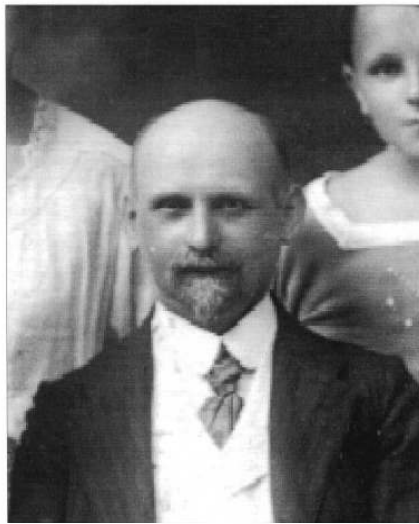
Frigyes Kessel

Štefan Kelemen - kazateľ v Košiciach
Prvý vysvätený kazateľ na Slovensku, pôvodom z Košíc
1914-1917

Estera Lovašová - biblická pracovníčka v Košiciach
1917-1925

Henry Bischoff - kazateľ v Košiciach
1923-1926

Zdravotné sestry Košice

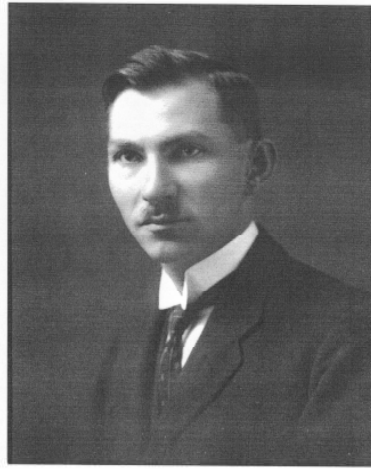
Misijné prednášky   KOŠICE r. 1913

Zbor KOŠICE ul. Orlia

L. R. CONRÁDI

Štefan Macko
biblický pracovník v Košiciach, neskôr kazateľ
1925-1927

László Bajor - prédikátor - kazateľ v Košiciach
1938-1945

Tobiáš Zigmund - kazateľ v Košiciach
1930-1934

Vasil Čizmár - kazateľ v Košiciach
1934-1938

Mihály Vankó - biblia munkás - biblický pracovník v
Košiciach
1938-1945

KOŠICKÝ ZBOR V ROKU 1923

LÚČENIE S BRATOM KESSELOM / na ľavo/ A VÍTANIE BRATA BISCHOFFA/na pravo/

Košický zbor v roku 1927

PRIEKOPNÍCI CASD V ROKU 1933

Br. Lovaš

Br. Gajan

Br. Štrba
Zigmund
Zigmundová
Br. Lichý
Benyovský

Br. Čizmár

Br. Mokry

br. Zeiner Alajos

br. Popelka

br. Macko

sestra Gajanová

Košický zbor v roku 1945
Dary od americký adventistov

KOŠICE 1960 - JA A HŔJ DEDKO

Dsmärtin A. Z. S. pt. eládira Capelei H. Ű. A. Imaház javára. 1935.

GENERÁLNA KONFERENCIA ŠVAJČIARSKO

ŽBOR SFINTU GEORGHE - RULHULNSKO 1936
 PRVÝ Z ĽAVA HORNÁ RADA HŔI DEDKO, TRETÍ Z ĽAVA
 HŔI OTEC.

ŽBOR UL HOJICH STARICH RODIČOV. RULHULNSKO - PREIMER 1936
 RAD SEDIACICH ŠTVRTÝ Z ĽAVA BRAT TENTEŠ, DRUHÁ Z ĽAVA
 SESTRA TENTEŠOVÁ A HEDXI NIHI JE HŔI DEDKO. HORNÝ RAD TRETÍ
 Z PRAVA JE HŔI DEDKO.